

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

2/2021 ročník XXVII

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Ivo Kouřil, Mgr. Aleš Pavel,
JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Simon,
JUDr. Milada Šámalová,
Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, M. St. (Oxon), Ph.D. (MUNI),
JUDr. Robert Waltr
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXVII, číslo 2/2021

Vychází 22. 6. 2021

ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- Kummer proti České republice, č. 32133/11, rozsudek ze dne 27. 3. 2014
- Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 12. 2011, § 118

OBSAH

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 47443/14 věci Peđa Boljevič proti Srbsku	s. 1
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 68317/13 ve věci Miljević proti Chorvatsku	s. 14
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 67334/13 ve věci Bajčić proti Chorvatsku	s. 31
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 34503/10 ve věci Velkov proti Bulharsku	s. 42
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 31454/10 ve věci Ćwik proti Polsku	s. 55

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VĚC BOLJEVIČ PROTI SRBSKU
(rozsudek ve věci Peđa Boljevič proti Srbску, stížnost č. 47443/14)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:
§ 775–794 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku
čl. 32 a 36 Listiny základních práv a svobod

Klíčová slova:
právo na respektování rodinného života – právo na respektování soukromého života – popření otcovství – rodičovství

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí – týkající se žádosti stěžovatele o určení otcovství jeho údajného otce na základě metod testování DNA, které byly k dispozici až mnoho let poté, co o této záležitosti již rozhodly vnitrostátní soudy – je dalším příspěvkem Soudu v oblasti střetu práva znát své rodiče na straně jedné a stability právních vztahů na straně druhé. Stěžovatel byl před vnitrostátními soudy neúspěšný jen z procesních důvodů, kdy jím o požadované obnově řízení o určení otcovství vnitrostátní soudy nevyhověly s odkazem na překážku věci rozsouzené *res iudicata*. Soud sice shledal postup vnitrostátních soudů za souladný s principem legality i legitimacy, nepovažoval jej za nezbytný v demokratické společnosti. Připomněl, že stěžovatel neměl efektivní prostředek nápravy, který by zvrátil rozhodnutí ze 70. let minulého století a který by na základě současného vědeckého poznání (testy DNA) umožnil zjistit původ stěžovatele. Statusové poměry mezi rodiči a dětmi ve skutkově podobné věci řešil i český Ústavní soud, kdy v nálezu ze dne ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. I. ÚS 2845/17 (Překážka věci rozhodnuté a znovuotevření řízení o určení otcovství po více než 50 letech), mimo jiné uvedl, že je „notorietou, že v případě konfliktu mezi právní jistotou a materiální spravedlností je zde nutno jednoznačně upřednostnit druhou právní hodnotu a zásadu *res iudicata* prolomit s ohledem na vývoj judikatury Evropského soudu pro lidská práva a také s přihlédnutím k rozvoji vědeckého poznání, umožňujícího zkoumání, nemožné před desetiletími. S odkazem na podstatu výše citovaných případů Evropského soudu pro lidská práva Jäggi proti Švýcarsku, Paulík proti Slovensku a Novotný proti České republice (právo znát své rodiče jako důležitá součást osobní identity, prolomení zásady *res iudicata*, určení otcovství na základě nových biologických důkazů) je nutno provést nový, spra-

vedlivý proces, v němž bude věc znovu řádně posouzena, včetně hodnotových aspektů vyplývajících z konceptu materiálního právního státu“ (bod 20 odůvodnění). Po vydání rozhodnutí ESLP ve věci Novotný proti České republice byla práva domnělých otců na popření otcovství posílena zákonem č. 296 ze dne 16. 8. 2017, kterým byl mj. novelizován zákon o zvláštních řízeních soudních tak, že do něj bylo vloženo nové ustanovení § 425a, umožňující použít žalobu na obnovu řízení o určení nebo popření otcovství i po třech letech od právní moci napadeného rozhodnutí, jestliže otcovství bylo určeno soudem přede dnem 31. 12. 1995 a jsou tu nové důkazy, související s novými vědeckými metodami. Obě zmíněná rozhodnutí, jak ESLP, tak Ústavního soudu, jsou zásadní pro uvážení soudu při posuzování popření a určení otcovství, ke kterému má dojít se značným časovým odstupem a kde je nemožnost odlišného posouzení, než jaké dříve pravomocně učinily národní soudy, namítána s ohledem na zásadu *res iudicata*. Na uvedeném nic nemění ani to, že na rozdíl od srbské právní úpravy v předkládané věci česká právní úprava nepřiznává aktivní věcnou legitimaci k zahájení řízení o popření a určení rodičovství samotnému dítěti.

SKUTKOVÝ STAV

Dne 23. 11. 1971 Okresní soud v Zrenjaninu (Okružni sud u Zrenjaninu) rozhodl, že pan A nebyl biologickým otcem stěžovatele. Soud dále uložil městskému registrátorovi v Titogradu (matičar SO Titograd), aby odpovídajícím způsobem upravil úřední registr narození. V té době byl Titograd (nyní nazývaný Podgorica) hlavním městem Černé Hory, které bylo, stejně jako Srbsko, nedílnou součástí Socialistické federativní republiky Jugoslávie. (V původním rozsudku ze dne 23. 11. 1971 okresní soud mimo jiné uvedl, že po narození stěžovatele byl pan A zaznamenán jako jeho otec. V rodných listech žadatele (izvodi iz matičnog registračni rejstrik) vydaných černohorskými orgány dne 2. 9. 2014 a 14. 6. 2019) bylo v obou případech stále uvedeno, že A je otcem stěžovatele.

Řízení bylo zahájeno panem A proti stěžovateli a jeho matce a týkalo se pouze otázky (popření) otcovství. Stěžovatel, který byl nezletilý, byl zastoupen opatrovníkem, právníkem ze Zrenjaninu, který byl jmenován místním střediskem sociální péče (orgán starateljstva) za účelem ochrany jeho zájmů. Okresní soud v odůvodnění uvedl, že se pan A a matka stěžovatele setkali mezi 10. a 13. 7. 1969. Dále uvedl, že se vzali dne 11. 8. 1969 a že stěžovatel se narodil 25. 12. 1969, přibližně o čtyři měsíce později. Jelikož dostupná lékařská dokumentace nenaznačovala, že by byl porod předčasný, podle okresního soudu z toho vyplývá, že pan A nemohl být biologickým otcem stěžovatele. Soud k tomuto závěru dospěl v zásadě na základě výpovědi svědků o tom, kdy se matka stěžovatele a pan A setkali. Matka stěžovatelky během celého řízení tvrdila, že měla sexuální vztahy s panem A od jara 1969, tedy dříve než se vzali. Soud rovněž vyslechl řadu dalších svědků, ale jejich výroky

byly považovány za irelevantní. A konečně, ačkoliv byly provedeny krevní testy, byly nakonec považovány za neprůkazné, pokud jde o zjištění, zda byl pan A biologickým otcem stěžovatele.

Po odvolání stěžovatele a jeho matky dne 31. 8. 1972 Nejvyšší soud ve Vojvodině (Vrhovni sud Vojvodine) potvrdil rozsudek okresního soudu, načež se rozhodnutí soudu prvního stupně stalo pravomocným. Nejvyšší soud mimo jiné poznamenal, že nebylo nutné vyslechnout jednu svědkyni, i když byla zjevně pozvána na svatbu pana A a matky stěžovatele, která byla původně plánována na 1. 5. 1969. Podle názoru Nejvyššího soudu by bylo svědectví irelevantní, protože její prohlášení by nemělo žádný vliv na to, kdy mohlo dojít k sexuálním vztahům mezi panem A a matkou stěžovatele. Stěžovatel byl v průběhu odvolacího řízení opět zastoupen stejným ustanoveným opatrovníkem.

Stěžovatel tvrdí, že o výše uvedených rozsudcích se dozvěděl až v průběhu řízení o dědictví zahájeného po smrti pana A (podle spisu v letech 2011 nebo 2012). Do té doby považoval stěžovatel za nesporné, že pan A byl jeho biologickým otcem. Ten podle žalobce nikdy neudělal nic, co by přesvědčení stěžovatele o jeho otcovství mohlo zpochybnit.

Dne 4. 1. 2012 stěžovatel a jeho matka požádali o obnovení řízení (podneli predlog za ponavljanje postupka) pravomocně ukončeného rozsudkem Nejvyššího soudu Vojvodiny ze dne 31. 8. 1972. Jelikož domnělý otec stěžovatele zemřel, byl návrh podán proti jeho dědicům. Stěžovatel a jeho matka informovali soud o tom, kdy a jak se stěžovatel dozvěděl o existenci tohoto rozsudku a rozsudku Okresního soudu v Zrenjaninu ze dne 23. 11. 1971, a bez ohledu na tyto rozsudky poznamenali, že pan A byl vždy uznáván jako otec stěžovatele v úředním registru narození (matična knjiga rođenih). Ani pan A, ani matka stěžovatele nikdy stěžovatele neinformovali o rozsudcích. Nakonec stěžovatel a jeho matka poznamenali, že testování DNA nebylo možné v 70. letech, ale že takový test lze nyní provést na základě soudního příkazu. Všechny výše uvedené skutečnosti podle nich odůvodňovaly znovuotevření dotčeného občanskoprávního řízení, aby se potvrdilo, že pan A byl biologickým otcem stěžovatele.

Dne 9. 1. 2012 Vrchní soud ve Zrenjaninu (Viši sud u Zrenjaninu) z procesních důvodů zamítl návrh stěžovatele na obnovu řízení, neboť návrh nebyl podán v zachované procesní lhůtě podle občanského soudního řádu. Mimo jiné uvedl, že: i) napadené rozsudky byly přijaty v letech 1971 a 1972, tedy před mnoha lety; ii) nezletilý stěžovatel měl v každém případě pověřeného opatrovníka, který ho zastupoval v řízení před okresním soudem v Zrenjaninu; iii) opatrovník rovněž následně podal odvolání k Nejvyššímu soudu ve Vojvodině; iv) neexistují důkazy o tom, že by příslušné soudy jednaly protiprávně nebo jinak omezily účast stěžovatele prostřednictvím jeho opatrovníka v průběhu řízení; a v) tvrzení, že matka stěžovatele ho v rozhodné době neinformovala o dotčených rozsudcích, samo o sobě není důvodem k obnově řízení.

Dne 18. 1. 2012 podal stěžovatel a jeho matka proti tomuto rozhodnutí odvolání, kde mimo jiné zopakovali argumenty uvedené v jejich žádosti ze dne 4. 1. 2012 s tím, že matka stěžovatele se nikdy nesnažila zatajovat pravdu stěžovateli v jeho neprospěch, ale nechtěla „zatěžovat jej dotyčnou soudní nespravedlností“, když jako laická osoba plně nechápala právní důsledky takového rozhodnutí. Původní řízení trpělo závažnými vadami, skutečnosti nebyly řádně zjištěny, tehdejší forenzní věda (zahrnující krevní test) byla neprůkazná, svědci, kteří byli vyslechnuti, vypovídali nepravdivě a matka stěžovatele nedostala příležitost klást jim otázky. Nakonec stěžovatel a jeho matka poznamenali, že pan A se nikdy nepokusil změnit informace obsažené v úředním registru narození, ve kterém byl stále uznáván jako otec stěžovatele, a že sám opatrovník ustanovený stěžovatelem následně rovněž informoval stěžovatele o jeho právech týkajících se určení otcovství pana A.

Dne 31. 1. 2012 Odvolací soud v Novi Sad (Apelacioni sud u Novom Sadu) potvrdil rozhodnutí Vrchního soudu Zrenjanin ze dne 9. 1. 2012, jakož i jeho odůvodnění. Odvolací soud zejména uvedl, že tvrzení stěžovatele, že byl o napadených rozsudcích informován teprve nedávno, je irelevantní, protože v původním řízení byl zastoupen ustanoveným opatrovníkem na dvou úrovních soudní sestavy.

Dne 21. 3. 2012 podal stěžovatel stížnost k Ústavnímu soudu, v níž v podstatě zopakoval své dřívější argumenty a tvrdil, že mu bylo odepřeno právo zjistit skutečnou identitu svého biologického otce pomocí testu DNA, což je v rozporu s Evropskou úmluvou o lidských právech a jejími protokoly. Stěžovatel rovněž tvrdil, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces a porušení jeho práv na právní prostředek nápravy a rovnou ochranu před soudy, jak je zakotveno v ústavě.

Dne 23. 1. 2014 Ústavní soud stížnost zamítl. Předně jako neslučitelnou ratione materiae s ustanoveními ústavy, protože napadená rozhodnutí obecných soudů se týkala pouze jejich odmítnutí znovu zahájit řízení, které již bylo ukončeno prostřednictvím pravomocného rozsudku soudu. Zadruhé Ústavní soud konstatoval, že žádost stěžovatele o obnovení dotčeného řízení byla posuzována na dvou úrovních soudní sestavy a že Ústava nezaručuje příznivý výsledek v každém jednotlivém případě. Zatřetí, pokud jde o stížnost stěžovatele týkající se stejné ochrany jeho práv u soudu a práva dítěte znát totožnost jeho otce, Ústavní soud rozhodl, že tato práva, na ústavní úrovni, nemohla být jakýmkoli způsobem dotčena napadenými soudními rozhodnutími, a to jak z hlediska jejich obsahu, tak jejich právní povahy.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

25. Stěžovatel namítal, že měl mít možnost zjistit totožnost svého biologického otce pomocí testu DNA, a přitom se odvolal na Úmluvu a řadu jejích protokolů.

26. Soudní dvůr, na základě závěrů, které učinil v předcházejících rozhodnutích (viz mimo jiné Radomilja a další v. Chorvatsko [GC], č. 37685/10 a 22768/12,

rozsudek ze dne 20. 3. 2018, § 114 a 126), má za to, že výše uvedená stížnost musí být přezkoumána podle čl. 8 Úmluvy, jehož ustanovení v rozsahu, v němž je relevantní, zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přípustnost

Vyjádření vlády a stěžovatele

28. Soudní dvůr při mnoha příležitostech rozhodl, že řízení týkající se otcovství spadá do oblasti působnosti čl. 8 (viz například Mikulić v. Chorvatsko, č. 53176/99, § 51, EÚLP 2002-I; Jäggi v. Švýcarsko, č. 58757/00, § 25, EÚLP 2006-X; a Backlund v. Finsko, č. 36498/05, rozsudek ze dne 6. 7. 2010, § 37). V projednávaném případě není Soud žádán, aby určil, zda se řízení o navázání rodičovských vztahů mezi stěžovatelem a jeho biologickým otcem týká „rodinného života“ ve smyslu čl. 8, jelikož v každém případě spadá právo znát své předky pod rozsah pojmu „soukromý život“, který zahrnuje důležité aspekty jeho osobní identity, jako je identita jeho rodičů (viz Odièvre v. Francie [GC], č. 42326/98, § 29, EÚLP 2003-III; a Backlund, uvedený výše, § 37). Skutečnosti případu tedy spadají do oblasti působnosti čl. 8 Úmluvy a Soudní dvůr je příslušný *ratione materiae* k jejich posouzení.

29. Vláda tvrdila, že stěžovatel nevyužil stávající a účinný vnitrostátní prostředek nápravy. Zejména měl podat novou žádost o určení otcovství na základě čl. 55 zákona o rodině (podle něhož dítě může v případě potřeby kdykoli zahájit řízení o určení otcovství, a to bez použití jakýchkoli lhůt. Článek 255 téhož zákona stanoví, že pokud dítě podá žádost o určení otcovství po smrti údajného otce, budou v řízení žalovanými jeho dědici, nebo pokud takové osoby neexistují, bude žalovanou samotná Srbská republika) a poté v rámci tohoto řízení navrhnout provedení testu DNA za účelem zjištění totožnosti jeho biologického otce. Takové řízení by ani nemohlo být zastaveno pro překážku věci rozsouzené *res iudicata*, vzhledem k naléhavému zájmu žalobkyně a nutnosti konečného vyřešení otázky otcovství.

30. Vláda dále tvrdila, že stěžovatel každopádně řádně nevyužil řízení před Ústavním soudem, jelikož jeho stížnosti byly „velmi obecné povahy“ a nebyly přiměřeně odůvodněné. Vláda proto plně podpořila rozhodnutí Ústavního soudu i jeho odůvodnění. Rovněž tvrdila, že Ústavní soud nemohl překročit rozsah stíž-

ností stěžovatele, které byly v zásadě procesní povahy a které se týkaly, stejně jako odmítnutí obecných soudů, jeho žádosti o obnovu řízení, uzavřeného v sedmdesátých letech minulého století.

31. Stěžovatel tvrdil, že vyhověl požadavku vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, a zejména, že řádně uplatnil své stížnosti před Ústavním soudem, ale nedomohl se nápravy. Pokud jde o občanskoprávní žalobu podle čl. 55 zákona o rodině, na kterou se vláda odvolává, uvedl, že by takové žalobě bylo zabráněno, protože v totožné věci již byl vynesen pravomocný rozsudek soudy v sedmdesátých letech minulého století.

Hodnocení přijatelnosti Soudem

i) Obecné zásady

32. Soud opakuje, že státy nemají povinnost odpovídat za své činy před mezinárodním orgánem dříve, než budou mít příležitost napravit věci prostřednictvím svého vlastního právního systému (viz mezi mnoha orgány Akdivar a další v. Turecko, rozsudek ze dne 16. 9. 1996, § 65, Zprávy o rozsudcích a rozhodnutích 1996-IV; a Vučković a další v. Srbsko [předběžná námitka] [GC], č. 17153/11 a 29 dalších, rozsudek ze dne 25. 3. 2014, § 70). Pokud existují ústavní mechanismy určené k ochraně základních lidských práv a svobod, jako je tomu v Srbsku, je na poškozeném jednotlivci, aby otestoval rozsah této ochrany (viz mimo jiné Vinčić a další v. Srbsko, č. 44698/06 a 30 dalších, rozsudek ze dne 1. 12. 2009, § 51).

33. Povinnost vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy proto vyžaduje, aby žadatel běžně používal prostředky nápravy, které jsou k dispozici a dostatečné, pokud jde o jeho stížnosti podle Úmluvy. Existence dotčených opravných prostředků musí být dostatečně jistá nejen teoreticky, ale i v praxi, v opačném případě jim bude chybět potřebná dostupnost a účinnost (viz výše uvedený rozsudek Akdivar a další, bod 66; a Vučković a další, uvedený výše, § 71).

34. Článek 35 odst. 1 rovněž vyžaduje, aby stížnosti, které mají být podány následně ve Štrasburku, byly podány alespoň příslušnému vnitrostátnímu orgánu (viz například rozsudek Castells v. Španělsko, rozsudek ze dne 23. 4. 1992, bod 32, Série A č. 236; Gäfgen v. Německo [GC], č. 22978/05, § 144 a 146, ECHR 2010; a Fressoz a Roire v. Francie [GC], č. 29183/95, § 37, ECHR 1999-I) v souladu s formálními požadavky a lhůtami stanovenými vnitrostátním právem a dále s tím, že by měly být použity jakékoli procesní prostředky, které by mohly zabránit porušení Úmluvy (viz výše uvedený rozsudek Vučković a další, § 72).

35. Aby byla náprava účinná, musí být schopna přímo napravit napadený stav věcí a musí nabízet přiměřené vyhlídky na úspěch (viz Balogh v. Maďarsko, č. 47940/99, rozsudek ze dne 20. 7. 2004, § 30; a Sejdovic v. Itálie [GC], č. 56581/00, § 46, EÚLP 2006-II). Existence pouhých pochybností o vyhlídkách na úspěch konkrétního prostředku nápravy, který není zjevně zbytečný, není plat-

ným důvodem pro nevyčerpání této možnosti nápravy (viz výše uvedený rozsudek Akdivar a další, bod 71; Scoppola v. Itálie (č. 2) [GC], č. 10249/03, rozsudek ze dne 17. 9. 2009, § 70; a Vučković a další, uvedený výše, § 74).

36. Soud však také často zdůrazňoval potřebu použít pravidlo vyčerpání s určitou mírou pružnosti a bez nadměrného formalismu (viz Ringeisen v. Rakousko, rozsudek ze dne 16. 7. 1971, § 89, řada A č. 13; Akdivar a další, uvedený výše, § 69; a Vučković a další, uvedený výše, § 76). Pokud je například k dispozici více než jeden potenciálně účinný prostředek nápravy, je od žadatele požadováno, aby použil pouze jeden prostředek nápravy podle svého vlastního výběru (viz mimo jiné mnoho orgánů, Micallef v. Malta [GC], č. 17056/06, § 58, ECHR 2009; Nada v. Švýcarsko [GC], č. 10593/08, § 142, ECHR 2012; Göthlin v. Švédsko, č. 8307/11, rozsudek ze dne 16. 10. 2014, § 45; a O'Keeffe v. Irsko [GC], č. 35810/09, § 109–11, EÚLP 2014 [výňatky]).

37. Pokud jde o důkazní břemeno, je na vládě, aby tvrdila nevyčerpání opravného prostředku, za účelem ujištění Soudu, že opravný prostředek byl účinný a teoreticky i prakticky dostupný v rozhodné době. Jakmile je toto břemeno splněno, je na žalobci, aby prokázal, že opravný prostředek byl ve skutečnosti uplatněn, nebo byl z nějakého důvodu nepřiměřený a neúčinný za konkrétních okolností případu, nebo že existovaly zvláštní okolnosti, pro které jej nemusel uplatnit (viz výše uvedený rozsudek Akdivar a další, § 68; Demopoulos a další v. Turecko (dec.) [GC], č. 46113/99 a 7 dalších, § 69, EÚLP 2010; McFarlane v. Irsko [GC], č. 31333/06, rozsudek ze dne 10. 9. 2010, § 107; a Vučković a další, uvedený výše, § 77).

ii) Použití těchto zásad v projednávaném případě

38. Pokud jde o projednávanou věc, Soud poznamenává, že i když je zákon o rodině v platnosti od roku 2005, vláda Soudu neposkytla žádnou vnitrostátní judikaturu v tom smyslu, že nově uplatněná žaloba na určení otcovství podle čl. 55 § 1, čl. 251 odst. 1 a čl. 255 zákona o rodině mohly ve skutečnosti umožnit nápravu požadovanou stěžovatelem. Rozsudek Jevremević, na který se vláda odvolává, a kde Soud shledal, že jedinou cestou, kterou mohla jedna ze stěžovatelek zjistit, zda žalovaný byl jejím biologickým otcem, byla občanskoprávní žaloba, rovněž není relevantní v projednávané věci, jelikož se jednalo o řádné řízení o určení otcovství, kde v této věci dosud nebylo vydáno konečné rozhodnutí soudu. Dále na základě čl. 279 odst. 1 občanského soudního řádu, který byl v platnosti v době, kdy si stěžovatel mohl podat novou žalobu na určení otcovství, bylo možné předpokládat, že civilní soud by žalobu odmítl jako nepřipustnou, pokud by dospěl k závěru, že věc, která mu byla předložena, již byla rozhodnuta konečným rozhodnutím soudu. Za těchto okolností nemůže Soud než dojít k závěru, že stěžovatel nebyl povinen využít opravnou cestu uvedenou vládou, kterou lze v nejlepším případě označit pouze za teoretickou (viz judikatura uvedená v bodě 33 výše). Soud by však do budoucna mohl přehodnotit svůj postoj k této otázce, pokud by se ukázalo,

že vnitrostátní soudy mezitím začaly účinně odškodňovat osoby v podobné situaci jako stěžovatel.

39. Nakonec je třeba poznamenat, že ve své stížnosti podané k Ústavnímu soudu stěžovatel mimo jiné namítal, že mu bylo v rozporu s Úmluvou odepřeno právo zjistit skutečnou totožnost jeho biologického otce pomocí testu DNA. S ohledem na tuto skutečnost a vzhledem k čl. 18 Ústavy, který mimo jiné stanoví „přímé uplatnění“ lidských práv zajištěných „ratifikovanými mezinárodními smlouvami“ (viz bod 15 výše), je Soud toho názoru, že žalobce ve skutečnosti na vnitrostátní úrovni vznesl podstatu stížnosti, kterou následně podal (viz judikatura uvedená v bodě 34 výše).

40. S ohledem na výše uvedené je třeba dvoubodovou námitku vlády týkající se (ne)vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy zamítnout v plném rozsahu.

Jiné důvody nepřijatelnosti

41. Soud konstatuje, že stížnost stěžovatele rovněž není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 Úmluvy. Dále poznamenává, že jelikož není nepřijatelná ani z jiných důvodů, musí být prohlášena za přijatelnou.

Vlastní posouzení Soudu

a) Zda případ zahrnuje pozitivní závazek nebo zásah

44. Soud opakuje, že základním cílem čl. 8 je ochrana jednotlivce před svévolným jednáním orgánů veřejné moci. Kromě toho mohou existovat pozitivní závazky spojené se zajištěním účinného „respektu“ k soukromému nebo rodinnému životu. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření určených k zajištění respektování soukromého života i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou (viz Kroon a další v. Nizozemsko, rozsudek ze dne 27. 10. 1994, § 31, řada A č. 297-C; Mikulić, uvedený výše, § 57; Jäggi, uvedený výše, § 33; a Backlund, uvedený výše, § 39). Hranice mezi pozitivními a negativními závazky státu podle tohoto ustanovení však neumožňují přesnou definici. Platné zásady jsou nicméně podobné. V obou kontextech je třeba zohlednit spravedlivou rovnováhu mezi konkurenčními zájmy jednotlivce a společnosti jako celku a stát má v obou kontextech určitou míru volnosti (viz Keegan v. Irsko, rozsudek ze dne 26. 5. 1994, § 49, řada A č. 290; a Backlund, citovaný výše, § 39).

45. Soud opakuje, že jeho úkolem není nahrazovat příslušné vnitrostátní orgány při regulaci sporů o otcovství na vnitrostátní úrovni, nýbrž přezkoumávat podle Úmluvy rozhodnutí, která tyto orgány přijaly při výkonu své pravomoci (viz mimo jiné rozsudky Róžaňski v. Polsko, č. 55339/00, rozsudek ze dne 18. 5. 2006, § 62; a Mikulić, citovaný výše, § 59). Soud proto bude zkoumat, zda žalovaný stát při řešení pokusu stěžovatele zjistit totožnost jeho biologického otce pomocí testování

DNA splnil své pozitivní závazky podle čl. 8 Úmluvy (viz obdobně, Backlund, citovaný výše, § 40).

b) Zda bylo odmítnutí znovu zahájit dřívější občanskoprávní řízení v souladu se zákonem a zda sledovalo legitimní cíl

46. Soud bere na vědomí, že čl. 422 občanského soudního řádu mimo jiné stanovil, že věc uzavřená konečným rozhodnutím soudu může být znovu zahájena, pokud se účastník dotčeného řízení následně dozvěděl o nových skutečnostech nebo důkazech, které by mohly vést k příznivějšímu výsledku řízení, kdyby byly známy dříve (viz bod 20 výše, bod viii). V souladu s čl. 424 téhož zákona však lze žádost v tomto smyslu podat pouze ve lhůtě pěti let od právní moci napadeného rozhodnutí (viz bod 21 výše). Za těchto okolností má Soud za to, že i když tento konkrétní důvod pro znovuotevření mohl žalobci nabídnout nápravu, bylo zcela jasné, že pětiletá lhůta to znemožnila po roce 1977, kdy bylo stěžovateli osm let a podle jeho verze skutečností, přijaté vládou (viz bod 43 výše), stále nevěděl o rozsudcích vylučujících, že pan A byl jeho biologickým otcem (viz bod 7 výše).

47. Článek 422 občanského soudního řádu rovněž stanovil možnost znovu zahájit řízení, pokud byla účastníkovi tohoto řízení protiprávně odepřena možnost účastnit se ho (viz bod 20 výše, bod i). Článek 424 občanského soudního řádu navíc stanovil, že žádost v tomto smyslu lze podat ve lhůtě třiceti dnů ode dne, kdy bylo účastníkovi, který žádá o obnovu řízení, doručeno dotčené konečné rozhodnutí. V této souvislosti však Soud podotýká, že ve svém rozhodnutí ze dne 9. 1. 2012 rozhodl Vrchní soud ve Zrenjaninu, že účast stěžovatele na dotčeném řízení byla zajištěna ustanovením opatrovníka, protože byl nezletilým a že neexistoval ani žádný jiný důkaz, že soudy v 70. letech jednaly v průběhu tohoto řízení protiprávně. Dne 31. 1. 2012 Odvolací soud v Novi Sad toto odůvodnění převzal a dodal, že tvrzení žalobce, že byl o napadených rozsudcích informován teprve nedávno, je irelevantní, protože v původním řízení byla jeho práva řádně zajištěna ustanovením opatrovníka. Za těchto podmínek nemůže Soud než dojít k závěru, že v odůvodnění Vrchního soudu v Zrenjaninu nebo Odvolacího soudu v Novém Sadě neexistují důkazy o svévoli.

48. Soud dále poznamenává, že pokud jde o obnovu řízení, která již byla ukončena pravomocným rozsudkem soudu, v kontextu otcovství nebo i jinak, z povahy věci existují závažné potenciální důsledky, pokud jde o právní jistotu. Soud již rozhodl, že zejména lhůty v řízeních týkajících se otcovství mají legitimní cíl a jejich cílem je chránit zájmy domnělých otců před zastaralými nároky, a zabránit tak případné nespravedlnosti, pokud by soudy musely činit skutková zjištění, která se vrátila o mnoho let zpět (viz Backlund, citovaný výše, § 43). Kromě toho je samozřejmě možné, že vnitrostátní soudy mohou oprávněně odmítnout znovu zahájit řízení z jiných důvodů, které nesouvisejí s časovými lhůtami, pokud jsou tyto důvody řádně považovány za neopodstatněné.

49. S ohledem na výše uvedené Soud konstatuje, že odmítnutí srbských soudních orgánů znovu zahájit občanskoprávní řízení ukončené v 70. letech bylo v souladu se zákonem a sledovalo legitimní cíle zajištění právní jistoty a ochrany práv ostatních. Soud proto musí ověřit, zda bylo odmítnutí přiměřené ve smyslu čl. 8 Úmluvy.

(c) Zda byla nalezena spravedlivá rovnováha

i) Obecné zásady

50. Při rozhodování o tom, zda došlo k nedodržení čl. 8 Úmluvy, musí Soud ověřit, zda ve skutkových okolnostech případu došlo mezi státem ke spravedlivé rovnováze mezi dotčenými právy a zájmy. Kromě zvážení zájmů jednotlivce ve vztahu k obecnému zájmu společnosti jako celku je rovněž třeba provést vyvážení konkurujících si soukromých zájmů. V této souvislosti je třeba poznamenat, že výraz „každý“ v čl. 8 Úmluvy se vztahuje jak na dítě, tak na domnělého otce. Na jedné straně mají lidé právo znát svůj původ, přičemž toto právo je odvozeno od širokého výkladu rozsahu pojmu soukromý život (viz výše uvedený rozsudek Odièvre, § 42). Osoby, které se snaží zjistit totožnost svých předků, mají skutečně zásadní zájem chráněný Úmluvou na získání informací nezbytných k odhalení pravdy o důležitém aspektu jejich osobní identity a odstranění jakékoli nejistoty v tomto ohledu (viz Mikulić, cit. výše, § 64–65; a Jäggi, citovaný výše, § 38). Na druhé straně nelze ani popřít zájem domnělého otce na ochraně před tvrzeními týkajícími se skutečností, které se vracejí mnoho let zpátky. Kromě tohoto střetu zájmů mohou hrát roli i jiné zájmy, jako jsou zájmy třetích osob, zejména rodiny předpokládaného otce, a obecný zájem na právní jistotě (viz výše uvedený rozsudek Backlund, bod 46). A konečně, pokud jde o vlastní právo zesnulého na respektování jeho soukromého života, Soud opakuje, že soukromý život zesulé osoby, od které má být odebrán vzorek DNA, nemůže být nepříznivě ovlivněn žádostí v tomto smyslu podanou po jeho smrti (viz například výše citovaný rozsudek Jäggi, § 42).

51. Při provádění „testu vyváženosti zájmů“ při zkoumání případů týkajících se například omezení institutu nároků na otcovství vzal Soud v úvahu řadu faktorů. Příslušný je například konkrétní okamžik, kdy si žadatel uvědomí biologickou realitu. Soud proto bude zkoumat, zda jsou okolnosti, které dokládají určitý nárok na otcovství, splněny před nebo po uplynutí příslušné lhůty [viz například Mizzi v. Malta, č. 26111/02, § 109–11, EÚLP 2006-I (výňatky); a Shofman v. Rusko, č. 74826/01, rozsudek ze dne 24. 11. 2005, § 40 a 43], týkající se vzdání se nároků na otcovství). Soud dále posoudí, zda v případě promlčení dotčeného řízení existuje či neexistuje alternativní opravný prostředek. To by zahrnovalo například dostupnost účinných vnitrostátních opravných prostředků k zajištění opětovného otevření lhůty (viz například výše uvedený rozsudek Mizzi, § 111) nebo výjimky z použití lhůty v situacích, kdy osoba se dozví o biologické realitě po uplynutí lhůty (viz Shofman, výše uvedený, § 43; a Backlund, uvedený výše, § 47).

52. Měřítkem, podle něhož se výše uvedené faktory posuzují, je to, zda je dovoleno, aby právní domněnka převládla nad biologickou a sociální realitou, a pokud ano, zda je to za daných okolností slučitelné s ohledem na prostor pro uvážení ponechaný státu, s povinností zajistit účinné „respektování“ soukromého a rodinného života a s přihlédnutím ke zjištěným skutečnostem a přáním dotčených osob (viz výše uvedený rozsudek Kroon a další, § 40). Soud například zjistil, že přísné promlčecí lhůty nebo jiné překážky v žalobách proti otcovství, které se uplatní bez ohledu na povědomí domnělého otce o okolnostech zpochybňujících jeho otcovství, aniž by umožňovaly jakékoli výjimky, porušily čl. 8 Úmluvy (viz Shofman, citovaný výše, § 43–45; Mizzi, uvedený výše, § 80 a 111–13; a Backlund, uvedený výše, § 48).

53. Soud považuje výše uvedené úvahy rovněž za široce použitelné, *mutatis mutandis*, na kontext pozitivních závazků v projednávané věci, kdy se stěžovatel snažil znovu zahájit dřívější řízení namísto podání nového návrhu na určení otcovství [viz, *mutatis mutandis*, Paulík v. Slovensko, č. 10699/05, § 44–47, ECHR 2006–XI (výňatky); Tavli proti Turecku, č. 11449/02, rozsudek ze dne 9. 11. 2006, § 32–38; a Jäggi, citovaný výše, § 36–44]. Soud dále opakuje, že v každém případě je volba prostředků vypočítaných k zajištění dodržování čl. 8 v oblasti vztahů jednotlivců mezi nimi v zásadě záležitostí, která spadá do posuzovací pravomoci smluvních států. Existují samozřejmě různé způsoby zajištění „respektování soukromého života“ a povaha závazku státu bude záviset na konkrétním aspektu soukromého života, o který se jedná (viz výše uvedený rozsudek Odièvre, § 46; X a Y v. Nizozemsko, rozsudek ze dne 26. 3. 1985, § 24, Série A č. 91; a Backlund, uvedený výše, § 49).

ii) Použití těchto zásad v projednávaném případě

54. Pokud jde o projednávanou věc a s ohledem na výše uvedené, Soud zaprvé poznamenává, že se stěžovatel pokusil prokázat totožnost svého biologického otce, který byl uznán jako životně důležitý zájem chráněný Úmluvou a který s věkem nezmizí (viz výše uvedený rozsudek Jäggi, § 40; a Mifsud v. Malta, č. 62257/15, rozsudek ze dne 29. 1. 2019, § 60 in fine). Zadruhé se stěžovatel dozvěděl o pravomocném rozsudku týkajícím se jeho rodičovství v roce 2011 nebo 2012, a to desetiletí po uplynutí příslušné lhůty pro obnovení dotčeného řízení (viz body 7 a 46 výše), avšak poté, dne 4. 1. 2012, maximálně do jednoho roku a pravděpodobně mnohem dříve, podal žádost o obnovu řízení (viz odstavec 7–8 výše; srovnajte a porovnejte například *mutatis mutandis*, Silva a Mondim Correia v. Portugalsko, č. 72105/14 a 20415/15, rozsudek ze dne 3. 10. 2017, § 68, kdy stěžovatelé po dosažení plnoletosti čekali padesát, respektive dvacet šest let, než mohli podat žaloby na určení otcovství). Navrhovatel v projednávané věci rovněž nemohl, bez ohledu na jeho velmi konkrétní situaci, prodloužit lhůtu pro podání žádosti o obnovu řízení (viz též judikatura citovaná v bodě 51 výše). Po

uplynutí dotčené lhůty tedy vnitrostátní právo neumožňovalo zohlednit relevantní prvky konkrétní situace stěžovatele nebo provést vyvážení příslušných zájmů. Zatřetí, jak již bylo uvedeno výše, soukromý život zesnulé osoby – v projednávané věci údajného biologického otce stěžovatele – nemohl být nepříznivě ovlivněn žádostí o odebrání vzorku DNA, neboť byla učiněna až po jeho smrti (viz judikatura uvedená výše v bodě 50 výše). Začtvrté ze spisu nic nenasvědčuje tomu, jaké by bylo postavení rodiny zesnulého, pokud jde o test DNA, a Soudní dvůr nechce v tomto konkrétním bodě spekulovat. V každém případě se stížnost stěžovatele v projednávané věci týkala jeho odepření možnosti prokázat, že pan A byl skutečně jeho biologickým otcem. Nakonec, pokud věděl, tato skutečnost nebyla zpochybněna až do roku 2011 nebo 2012 a od té doby nadále hledá jistotu, pokud jde o jeho osobní identitu. I když je pochopitelné, že pan A byl zaznamenán jako otec stěžovatele bezprostředně po jeho narození, protože v té době byl ženatý s matkou stěžovatele, a to i v rodných listech vydaných mnohem později, v letech 2014 a 2019, pan A byl stále identifikován jako otec stěžovatele. A konečně, z důvodů uvedených v rámci přezkumu námitky nevyčerpání (viz bod 38 výše), Soud nemůže přijmout argument vlády, že stěžovatel měl podat nový občanskoprávní nárok na základě čl. 55 zákona o rodině (viz bod 43 výše).

55. S ohledem na výše uvedené je Soud toho názoru, že zachování právní jistoty nemůže samo o sobě stačit jako důvod pro zbavení stěžovatele práva zjistit jeho původ (viz, *mutatis mutandis*, Jäggi, citovaný výše, § 43). Samotná vláda ve svých vyjádřeních uznala, že vnitrostátní soudy v projednávané věci nebyly schopny zabývat se hmotněprávní otázkou, zda byl pan A skutečně biologickým otcem stěžovatele, vzhledem k existujícím časovým omezením týkajícím se pokusu o obnovení dřívějšího řízení (viz bod 43 výše). Z toho vyplývá, že s ohledem na okolnosti případu a převažující zájem stěžovatele mu srbské orgány nezajistily, bez ohledu na prostor pro uvážení, který jim byl v této souvislosti poskytnut, respektování jeho soukromého života jako zaručeného práva podle Úmluvy (srovnej a porovnej například *mutatis mutandis*, AL v. Polsko, č. 28609/08, rozsudek ze dne 18. 2. 2014; a RL a další v. Dánsko, č. 52629/11, rozsudek ze dne 7. 3. 2017, kde zjištění, že nedošlo k porušení čl. 8, bylo do značné míry založeno na analýze toho, co bylo v nejlepším zájmu dětí, které v těchto případech nebyly stěžovateli).

56. Za jedinečných okolností projednávané věci tedy došlo k porušení čl. 8 Úmluvy. Rozumí se samozřejmě, že pokud jde o žádosti zahrnující citlivé a důležité otázky, jako jsou ty, které v projednávané věci vznesl stěžovatel, bude třeba vzít do úvahy různé protichůdné zájmy a bude nutné provést jejich vyvážení. To zase může, v závislosti na konkrétních okolnostech, vést Soud k přijetí různých závěrů v těchto případech, pokud jsou v souladu s obecnými zásadami uvedenými v bodech 50–53 výše.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

Prohlašuje žalobu za přípustnou;

Má za to, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;

Má za to, že zjištění porušení představuje samo o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou žalobkyní.

(Zpracoval JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
25. 6. 2020
VĚC MILJEVIĆ PROTI CHORVATSKU
(rozhodnutí ve věci Miljević proti Chorvatsku, stížnost č. 68317/13)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 10

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 17 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
§ 33 odst. 1, § 217 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
§ 184 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Klíčová slova:

svoboda projevu – odsouzení za pomluvu kvůli prohlášením učiněným na svoji obhajobu v jiném trestním řízení – právo na obhajobu – větší míra tolerance vůči přijatelné kritice u veřejně známé osoby – nutnost dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy

Autorský komentář:

Zajímavou je tato věc proto, že Soud řešil kolizi svobody projevu podle čl. 10 odst. 1, 2 Úmluvy u osoby, která při obhajobě v rámci závěrečné řeči (při realizaci jejího práva na spravedlivý proces podle čl. 6 Úmluvy) uváděla skutečnosti poškozující čest jiné osoby, na niž dopadá ochrana podle čl. 8 Úmluvy. Soud s poukazem na svou předchozí judikaturu zdůraznil nutnost respektovat práva obou stran chráněná uvedenými články a shledal naplněnými podmínky ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy, neboť obvinění jiné osoby stěžovatelem formálně dosáhla závažnosti, která by mohla poškodit její práva podle čl. 8 Úmluvy.

Soud proto ověřoval, zda vnitrostátní orgány dosáhly spravedlivé rovnováhy mezi dvěma hodnotami zaručenými Úmluvou, neboť čl. 8 a 10 Úmluvy obvykle požívají stejné ochrany. V tomto případě u stěžovatele však bylo právo na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy, jakožto obviněného v trestním řízení, třeba chápat také ve světle jeho práva na spravedlivý proces podle čl. 6 Úmluvy, podle něhož je třeba v rámci zájmu na řádném výkonu trestního soudnictví dát přednost tomu, aby obviněný mohl svobodně v rámci své obhajoby hovořit bez obav, že bude obžalován pro pomluvu, kdykoli se jeho projev týká prohlášení o chování jiné osoby. Je proto nutné posuzovat, jak dalece se jím uváděné skutečnosti ocerňující jiného týkají zkoumaného případu a uplatněné obhajoby.

Soud v návaznosti na zásadu, že prohlášení a argumenty obviněného jsou chráněny podle čl. 8 Úmluvy, pokud nepředstavují úmyslné obvinění účastníka řízení nebo jakékoli třetí osoby, jak vyplývá z judikatury Soudu, konstatoval, že v souvislosti s obhajobou existuje svoboda projevu obviněného pouze do té míry, po kterou nevydává prohlášení, která by úmyslně vedla k falešným podezřením z trestného jednání týkajícího se účastníka řízení nebo jakékoli třetí osoby. Stanovil čtyři kritéria, která je třeba při posuzování kolize čl. 8 a 10 Úmluvy zkoumat; a to povahu napadených prohlášení a kontext, ve kterém byla učiněna, zda obsah argumentů byl v souvislosti s obhajobou stěžovatele; skutkový základ prohlášení a důsledky pro pomluvenou osobu; a dojde-li k odsouzení pro pomluvu, i povahu a přísnost uložené sankce.

V posuzovaném případě podle Soudu došlo k porušení čl. 10 Úmluvy, protože stěžovatel pronesl v závěrečné řeči a v souvislosti s trestní věcí, v níž se obhajoval, ve svůj prospěch tvrzení jinou osobu poškozující, čehož vnitrostátní orgány dostatečně nedbaly. Nezachovaly nezbytnou zdrženlivost před tím, než přistoupily k trestnímu řízení o pomluvě stěžovatele, neboť k omezení svobody projevu může být v demokratické společnosti přistoupeno pouze za výjimečných okolností. Nebraly v úvahu zvýšenou úroveň ochrany prohlášení obviněného v rámci jeho obhajoby během trestního řízení, v němž by měl mít možnost svobodně hovořit o otázkách souvisejících s jeho případem, aniž by byl omezován hrozbou trestního řízení pro pomluvu, pokud úmyslně nevyvolává falešné podezření z protiprávního jednání proti účastníkovi řízení nebo třetí osobě. U pomluvené osoby přitom Soud důsledky neshledal, protože objektivně neutrpěla vážné nebo dlouhodobé zdravotní nebo jiné následky, a ani nebyla v důsledku tvrzení obviněného trestně stíhána (zde Soud vyjádřil nedůslednost vnitrostátních orgánů, pokud se věci více nezabývaly).

Uvedené závěry lze v české právní úpravě aplikovat na ustanovení § 216 tr. ř. o závěrečné řeči nebo § 217 tr. ř. (obdobně též § 235 odst. 3 tr. ř.), v nichž jde o realizaci práva na obhajobu (§ 33 a násl. tr. ř.), jejichž zaměření náš právní řád nikterak nestanoví a ponechává na obviněném, v jakém obsahu tato svá poslední prohlášení učiní. Platí i pro posuzování učiněných prohlášení obsahujících nepravdivé údaje způsobilé ohrozit vážnost spoluobčanů jako trestného činu pomluvy podle § 184 tr. zákoníku.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Dne 4. 9. 2006 byl stěžovatel obžalován u Krajského soudu v Sisaku (Županijski sud u Sisku – „krajský soud“) z válečných zločinů proti civilnímu obyvatelstvu. V obžalobě bylo uvedeno, že se v roce 1991 podílel na zabití čtyř zadržených civilistů, kteří byli odvezeni z vězení Glina a popraveni. Věc byla přidělena soudkyni

S. M., předsedkyni senátu. V průběhu řízení před soudem stěžovatel pověřil několik advokátů, aby ho zastupovali, včetně obhájce Z. K. Události spojené s věznicí Glina byly velkým veřejným zájmem. V průběhu trestního řízení proti stěžovateli bylo vyslechnuto několik svědků obžaloby a obhajoby. Svědek obžaloby I. T. ve své výpovědi mimo jiné vysvětlil, že mu další svědek vyslechnutý v tomto řízení, pan P. Š., poradil, aby navázal kontakt s určitým I. P., plukovníkem chorvatské armády a invalidním válečným veteránem, který velmi aktivně shromažďoval důkazy a jinak propagoval odhalování zločinů spáchaných vůči Chorvatům během války v Chorvatsku. V závěrečné řeči na jednání konaném dne 16. 12. 2008 stěžovatel mimo jiné tvrdil, že trestní stíhání proti němu bylo politicky motivováno a podněcováno I. P., který kontaktoval svědky obžaloby, vyvíjel na ně nátlak a instruoval je, jak svědčit. Stěžovatel rovněž tvrdil, že I. P. zahájil negativní mediální kampaň zaměřenou na jeho vyličení (stěžovatele) jako zločince a vedl proti němu zločinecký podnik.

Dne 17. 12. 2008 byl stěžovatel uznán vinným a odsouzen k dvanácti letům vězení. Tento rozsudek byl zrušen Nejvyšším soudem (Vrhovni sud Republike Hrvatske). Případ byl postoupen jinému senátu Krajského soudu k dalšímu přezkoumání, v němž již nepůsobila soudkyně S. M. Stěžovatel byl zproštěn obžaloby.

Dne 5. 1. 2009 zahájil I. P. proti stěžovateli soukromé trestní řízení u Městského soudu v Sisaku (Općinski sud u Sisku – „městský soud“) pro obvinění z pomluvy v souvislosti s výroky, které stěžovatel učinil v závěrečné řeči dne 16. 12. 2008 v trestním řízení o obvinění z válečných zločinů. Na svou obhajobu stěžovatel tvrdil, že učinil napadená prohlášení při čtení předem připraveného scénáře své závěrečné řeči a že předseda senátu poté jeho prohlášení pro informaci shrnul. Vysvětlil také, že do spisu svůj písemný scénář nechal založit, a že byl součástí jeho závěrečné řeči. Popřel použití hovorových výrazů uvedených v obžalobě – zejména, že I. P. „podnítl“ politicky motivované stíhání (rodonačelník) a že proti němu vedl zločinecký podnik (ujdurmu). Stěžovatel dále připustil, že uvedl, že I. P. ovlivňoval svědky a že podal na stěžovatele trestní oznámení, neboť viděl I. P. při navazování kontaktů se svědky na chodbě soudu před slyšením a viděl, jak svědkům ukazuje jeho fotografie (stěžovatele). Podle stěžovatele I. P. komunikoval zejména s jedním z příbuzných obětí, S. K., který na něj (stěžovatele) podal trestní oznámení. Média, zejména televizní pořad „Istraga“, nebyly podle stěžovatele objektivní při podávání zpráv o případu.

V průběhu řízení o pomluvě I. P. vysvětlil, že se jednání dne 16. 12. 2008 nezúčastnil, ale přečetl si, co o něm stěžovatel řekl v médiích a na internetu. Velmi ho to znepokojilo, protože komentáře přitahovaly širokou pozornost médií, takže dokonce vyhledal lékařskou pomoc. Rovněž uvedl, že kvůli tomu, co o něm stěžovatel řekl, měl problémy v jiných zemích. I. P. popřel jakékoli ovlivňování svědků během trestního řízení proti stěžovateli, ale potvrdil, že v rámci svých aktivit souvisejících s válkou se podílel na přípravě několika televizních pořadů.

Městský soud vyslechl řadu svědků a od krajského soudu obdržel kopie příslušných záznamů. Na jednání dne 22. 2. 2011 stěžovatel požadoval, aby byla jako svě-

dek vyslechnuta soudkyně S. M., která předsedala senátu v první části trestního řízení, jež proti němu bylo vedeno, ohledně způsobu, jakým byl vyhotoven záznam o jednání ze dne 16. 12. 2008, a zda byla během řízení kontaktována I. P. Městský soud soudkyně S. M. nevyslechl. Stěžovatel byl dne 21. 3. 2012 uznán vinným z pomluvy a byl mu uložen peněžitý trest ve výši deseti denních sazeb v celkové výši 1 000 chorvatských kun (HRK – přibližně 130 eur) s možností jeho přeměny na trest veřejně prospěšných prací, nebude-li vykonán ve stanovené lhůtě. Dále mu bylo uloženo zaplatit 1 070 HRK (přibližně 140 eur) za soudní poplatky a 16 337,50 HRK (přibližně 2 150 eur) za náklady a výdaje I. P. v souvislosti s jeho právním zastoupením.

Stěžovatel napadl uvedený rozsudek u krajského soudu. Dne 31. 1. 2013 proběhlo jednání před odvolacím soudem. Členkou senátu, jež rozhodoval, byla i soudkyně S. M. Obhájce stěžovatele, Z. K., byl na jednání přítomen. Na výslovnou otázku, zda má námitky proti složení odvolacího senátu, obhájce odpověděl, že námitky nemá. Odvolání stěžovatele bylo zamítnuto a věc vrácena soudu prvního stupně, jež nově rozhodoval pouze o nové výměře trestu uloženého stěžovateli.

Stěžovatel zpochybnil své odsouzení za pomluvu podáním ústavní stížnosti u Ústavního soudu (Ustavni sud Republike Hrvatske), ten ji však prohlásil za nepřijatelnou pro její zjevnou neopodstatněnost, přičemž potvrdil odůvodnění soudů nižších stupňů.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

36. Stěžovatel tvrdil, že jeho odsouzení za pomluvu I. P. bylo neoprávněné a nespravedlivé. Vycházel z čl. 10 Úmluvy, který zní následovně:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

A. Přijatelnost

37. Soud konstatuje, že tato stížnost není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dále poznamenává, že není nepřijatelnou z jiných důvodů. Musí být tedy prohlášena za přijatelnou.

B. Podstata sporu

1. Vyjádření procesních stran

(a) Stěžovatel

38. Stěžovatel tvrdil, že se mohl důvodně domnívat, že někdo instruoval svědky o tom, jak svědčit v trestním řízení, jež proti němu bylo vedeno pro obvinění z válečných zločinů. Podle jeho názoru někteří svědci změnili svá vyjádření, a poté, co jeho právník poukázal na nesrovnalosti v jejich výpovědích, dostal výhrušný dopis. V této souvislosti stěžovatel rovněž poukázal na to, že policejní záznam z rekognice podrobně neobsahoval to, co svědci pozorovali a uvedli. V průběhu řízení svědek I. T., který se účastnil televizní show „Istraga“ týkající se vražd ve věznici Glina, jasně uvedl, že byl naveden k tomu, aby se spojil s I. P. V té době byla televizní show „Istraga“ velmi populární a I. P. pomáhal při přípravě této show produkcí skriptů pro rekonstrukci různých událostí, ke kterým došlo za války. I. P. byl známou osobou a aktivistou, pokud jde o záležitosti týkající se válečných zločinů spáchaných během války. Často se účastnil jednání v případech stěžovatele a jako svědek svědčil také v některých dalších případech válečných zločinů.

39. Podle stěžovatele se jednalo o okolnosti, na které chtěl ve své závěrečné řeči upozornit soud prvního stupně. Poukázal na to, že v trestním řízení o obvinění z válečných zločinů byl ve vyšetřovací vazbě a čelil vážným obviněním a možnému vysokému trestu. Měl tedy legitimní důvod se bránit. Jeho záměrem nebylo očernit I. P., nýbrž měl oprávněné obavy ohledně účasti I. P. v jeho věci. Navíc, i když se během řízení dostal do velkého zájmu médií, nevěděl, že budou jeho slova předmětem jejich reportáží.

40. Stěžovatel dále uvedl, že všechny okolnosti údajné pomluvy nebyly v řízení o pomluvě řádně prokázány. Podle jeho názoru vnitrostátní soudy nedokázaly dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi jeho oprávněným zájmem na vlastní obhajobě a právem I. P. na ochranu jeho pověsti. Rovněž nedokázaly docenit skutečnost, že jeho svoboda projevu jako obviněného v trestním řízení byla důležitá pro výkon jeho práva na spravedlivý proces. V této souvislosti stěžovatel zdůraznil, že je právem každého obviněného obhajovat se, jak uzná za vhodné. Podle jeho názoru soud v řízení o pomluvě neměl právo zkoumat a rozhodovat o pravdivosti tvrzení, která obviněný učinil na svou obranu. Stěžovatel měl za to, že by obviněným v trestním řízení bylo ukládáno nadměrné břemeno, pokud by jim v takovém případě hrozilo trestní stíhání za pomluvu. Právo obviněného na svobodnou obhajobu převažuje nad právem jakékoli jiné osoby na ochranu její dobré pověsti. Závěrem stěžovatel tvrdil, že při posuzování závažnosti sankce, která mu byla uložena, bylo třeba zohlednit vysokou výši částky za právní zastoupení I. P., kterou byl povinen zaplatit.

(b) Vláda

41. Vláda nezpochybnila, že odsouzení stěžovatele za pomluvu vedlo k zásahu do jeho svobody projevu. Podle jejího názoru však byl tento zásah zákonný a oprávněný, vycházel zejména z § 200 trestního zákona, který byl dostatečně dostupný, předvídatelný a určitý. Intervence rovněž sledovala legitimní cíl ochrany práv ostatních, a to ochranu dobré pověsti I. P.

42. Pokud jde o přiměřenost zásahu, vláda zdůraznila, že není pochyb o tom, že stěžovatel učinil sporná hanlivá prohlášení. Tato prohlášení byla učiněna v soudní síni před řadou osob, včetně novinářů, takže si stěžovatel musel být vědom toho, že tato prohlášení budou zpřístupněna veřejnosti. Jeho obvinění měla vážný dopad na I. P., který dokonce kvůli utrpení, které mu bylo způsobeno, vyhledal lékařskou pomoc. V této souvislosti vláda uvedla, že je důležité mít na paměti osobní situaci I. P. Byl to vojenský důstojník ve výslužbě a invalidní válečný veterán, který vyvinul vlastní iniciativu, aby odhalil zločiny spáchané během války. Tvrzení stěžovatele na něj tedy měla významný dopad. Jelikož tato tvrzení byla v zásadě skutkovými tvrzeními, nebylo nic špatného na tom, požadovat po stěžovateli, aby prokázal jejich faktický základ. Podle názoru vlády nicméně neprokázal, že měl pro svá tvrzení nějaký objektivní podklad nebo odůvodnění. Vláda navíc neměla za to, že by takový protiprávní útok na I. P. zahrnoval jakýkoli oprávněný veřejný zájem.

43. Vláda dále tvrdila, že vnitrostátní soudy usilovně vedly řízení a řádně vyvážily všechny relevantní dotčené zájmy, včetně zájmů souvisejících s právem stěžovatele obhajovat se v trestním řízení a právem I. P. na ochranu jeho dobré pověsti. Vnitrostátní soudy rovněž věnovaly pozornost celkovému kontextu, ve kterém byla učiněna prohlášení stěžovatele, a dospěly k závěru, že spíše než k poskytování legitimních argumentů pro obhajobu stěžovatele, směřovala k pomluvě I. P. Podle vlády způsob, jakým stěžovatel učinil obvinění proti I. P., nemohl být v žádném případě považován za součást jeho obhajoby. Skutečnost, že se bránil v trestním řízení, nelze v žádném případě vykládat v tom smyslu, že mu dává absolutní právo činit hanlivá prohlášení vůči osobám, které s předmětným řízením nesouvisejí. Vláda se konečně domnívala, že sankce uložená stěžovateli byla mírná a nenarušila rovnováhu mezi jeho právem na obhajobu v trestním řízení a právem I. P. na ochranu jeho dobré pověsti.

*2. Hodnocení Soudu***(a) Existence zásahu**

44. Strany souhlasí s tím, že odsouzení stěžovatele za pomluvu I. P. – týkající se prohlášení, která učinil ohledně I. P. v závěrečné řeči v trestním řízení vedeném proti němu za válečné zločiny – představovalo zásah do jeho svobody projevu podle čl. 10 odst. 1 Úmluvy. Podle judikatury Soudu se prohlášení obviněného v trestním řízení mohou dotýkat jeho svobody projevu podle čl. 10 [viz, i když v poněkud odlišném kontextu, Zdravko Stanev proti Bulharsku (č. 2), stížnost č. 18312/08 ze

dne 12. 6. 2016, § 31, týkající se pomlouvačných výroků obviněného proti soudci prvního stupně v rámci odvolacího řízení]. Problém v této souvislosti však může vyvstat také z pohledu práva obviněného účinně se obhajovat v řízení podle čl. 6 Úmluvy (viz níže body 54.–56.). Přístup Soudu k přezkumu konkrétního případu tedy bude záviset na okolnostech případu a povaze stížnosti podané stěžovatelem. V projednávané věci, s ohledem na skutečnost, že stěžovatel konkrétně brojil vůči svému odsouzení za pomluvu I. P., a proti tomu, že vnitrostátní soudy případ posuzovaly z hlediska útoku na čest a pověst I. P., se Soud bude zabývat odsouzením stěžovatele za pomluvu ve smyslu zásahu do svobody projevu podle čl. 10 Úmluvy, s ohledem na jeho právo účinně se hájit v trestním řízení.

45. Aby takový zásah byl přípustný podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy, musí být „stanoven zákonem“ a sledovat jeden nebo více legitimních cílů a musí být „nezbytný v demokratické společnosti“ pro dosažení tohoto cíle nebo cílů.

(b) Zda byl zásah stanoven zákonem

46. Strany nerozporují, že zásah do práva stěžovatele na svobodu projevu měl právní základ ve vnitrostátním právu – § 200 trestního zákoníku (viz bod 32. výše) – a že příslušný zákon kvalitativně vyhovoval zákonným požadavkům podle Úmluvy (viz například *Karácsony a ostatní proti Maďarsku*, stížnosti č. 42461/13 a 44357/13, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 5. 2016, § 123–125). Soud připouští, že zásah byl stanoven zákonem.

(c) Zda zásah sledoval legitimní cíl

47. Vláda ve shodě s postojem vnitrostátních soudů tvrdila, že předmětný zásah sledoval legitimní cíl „ochranu dobré pověsti nebo práv ostatních“. Soud nevidí žádný důvod k tomu, dospět v této otázce k jinému závěru. Dále bere na vědomí, že vnitrostátní soudy rovněž poukázaly na skutečnost, že povaha tvrzení stěžovatele proti I. P. zpochybnila vnímání řádného fungování systému trestního soudnictví v Chorvatsku. Pokud to tedy bude relevantní pro jeho posouzení v projednávané věci, Soud zohlední také zásady týkající se „zachování autority a nestrannosti soudnictví“ jako jeden z legitimních cílů podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

(d) Nezbytnost v demokratické společnosti

(i) Obecné principy

48. Soud odkazuje na obecné zásady pro posouzení nezbytnosti zásahu do svobody projevu, jak jsou uvedeny ve věcech *Morice proti Francii*, stížnost č. 29369/10, rozsudek velkého senátu, § 124, *ESLP 2015*; *Bédat proti Švýcarsku*, stížnost č. 56925/08, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2016, § 48; a *Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní proti Bosně a Hercegovině*, stížnost č. 17224/11, rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, § 75.

49. Dále lze zopakovat, že právo na ochranu dobré pověsti je právem, které je chráněno čl. 8 Úmluvy jako součást práva na respektování soukromého života (viz například věc Denisov proti Ukrajině, stížnost č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 9. 2018, § 97). Pojem „soukromý život“ je širokým pojmem, k němuž nelze poskytnout vyčerpávající definici, a který zahrnuje také psychickou pohodu a důstojnost člověka. Aby však mohl vstoupit do hry čl. 8, musí útok na pověst osoby dosáhnout určité úrovně závažnosti a musí být proveden způsobem, jenž by poškodil osobní požívání práva na respektování soukromého života (viz věc Axel Springer AG proti Německu, stížnost č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, § 83; Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní, výše uvedené, § 76; a Beizaras a Levickas proti Litvě, stížnost č. 41288/15, rozsudek ze dne 7. 2. 2012, § 117). Na druhou stranu se nelze dovolávat čl. 8 stížností na ztrátu dobré pověsti, jež je předvídatelným důsledkem vlastního jednání, kterým je například spáchání trestného činu (viz výše uvedený rozsudek Axel Springer, § 83; Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní, uvedený výše, § 76; a Denisov, uvedený výše, § 98).

50. V případech, kdy se v souladu s výše uvedenými kritérii z důvodů zájmu na „ochraně dobré pověsti nebo práv druhých“ uplatní čl. 8 Úmluvy, může být Soud povinen ověřit, zda vnitrostátní orgány dosáhly spravedlivé rovnováhy při ochraně dvou hodnot zaručených Úmluvou, a to na jedné straně svobody projevu chráněné čl. 10 a na druhé straně práva na respektování soukromého života zakotveného v čl. 8 (viz Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní, citovaný výše, § 77). Obecné zásady použitelné pro vyvážení těchto práv byly poprvé stanoveny ve věcech Von Hannover proti Německu (č. 2) (stížnosti č. 40660/08 a 60641/08, rozsudek velkého senátu, § 104–07, ESLP 2012,) a Axel Springer AG (uvedený výše, § 85–88), poté podrobněji vymezeny ve věcech Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii [stížnost č. 40454/07, § 90–93, ESLP 2015 (výňatky)] a v nedávné době shrnuty v rozsudku Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní (citovaný výše, § 77).

51. Je-li Soud požádán, aby rozhodl o kolizi mezi dvěma právy požívajícími stejnou ochranu podle Úmluvy, musí zvážit protichůdné zájmy. Výsledek stížnosti by se v zásadě neměl lišit podle toho, zda byla podána u Soudu podle čl. 8 Úmluvy osobou, která byla předmětem protiprávního prohlášení, nebo podle čl. 10 Úmluvy autorem dotyčného prohlášení. Prostor pro uvážení by tedy měl být, teoreticky, v obou případech stejný (viz výše uvedený rozsudek Axel Springer AG, § 87; a Bédat, § 52, s dalšími odkazy).

52. Dále Soud setrvale zastává názor, že ve věcech veřejného zájmu existuje podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy malý prostor pro omezení svobody projevu [viz mimo jiné věc Sürek proti Turecku (č. 1) stížnost č. 26682/95, rozsudek velkého senátu, § 61, ESLP 1999-IV]. Vysoká úroveň ochrany svobody projevu, přičemž vnitrostátní orgány mají obzvláště úzký prostor pro uvážení, bude obvykle příznána, pokud se prohlášení týkají věci veřejného zájmu, jako je tomu zejména v případě

prohlášení k fungování soudnictví, a to i v rámci dosud neukončeného řízení (viz výše uvedený rozsudek *Morice*, § 125). Potenciální závažnost určitých prohlášení (viz *Thoma* proti Lucembursku, stížnost č. 38432/97, § 57, ESLP 2001-III) nevylučuje právo na vysokou úroveň ochrany vzhledem k existenci věci veřejného zájmu (viz *Bédat*, uvedený výše, § 49).

53. V této souvislosti je však třeba zohlednit také zvláštní úlohu soudnictví ve společnosti. Jako garant spravedlnosti, základní hodnoty v právním státě, musí mít důvěru veřejnosti, má-li být úspěšné při plnění svých povinností. Může se tedy ukázat jako nezbytné chránit takovou důvěru před vážně škodlivými útoky, které jsou v zásadě neopodstatněné. Slovní spojení „orgán soudní moci“ podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy zahrnuje zejména představu, že soudy jsou (a přijímá je tak i široká veřejnost) vhodným fórem pro řešení soudních sporů, pro soudní řízení a určení viny nebo nevinu osoby na základě obvinění z trestného činu; a dále, že široká veřejnost má respekt a důvěru ve schopnost soudů plnit tuto funkci. V sázce je důvěra, kterou musí soudy v demokratické společnosti vzbuzovat nejen u obviněných, pokud jde o trestní řízení, ale také u široké veřejnosti (viz výše uvedený rozsudek *Morice*, § 128 až 130).

54. Pokud jde o probíhající trestní řízení, je rovněž třeba vzít v úvahu právo každého na spravedlivý proces, jak je zajištěno podle čl. 6 Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek *Bédat*, § 51). V této souvislosti, i když právo na svobodu projevu není neomezené, rovnost zbraní a spravedlnost obecně hovoří ve prospěch svobodné, a dokonce energické výměny argumentů mezi stranami [viz *Nikula* proti Finsku, stížnost č. 31611/96, § 49, ESLP 2002 II; *Saday* proti Turecku, stížnost č. 32458/96, rozsudek ze dne 30. 3. 2006, § 34; a *Zdravko Stanev* (č. 2), citovaný výše, § 40]. S ohledem na to může být v demokratické společnosti přijato omezení svobody projevu, a to i prostřednictvím mírného trestního postihu, pouze za výjimečných okolností (viz věc *Kyprianou* proti Kypru, stížnost č. 73797/01, rozsudek velkého senátu, § 174, ESLP 2005-XIII; viz také *Nikula*, citovaný výše, § 49 a 55; a *Mariapori* proti Finsku, stížnost č. 37751/07, rozsudek ze dne 6. 7. 2010, § 62).

55. Soud již rozhodl, že čl. 6 Úmluvy nestanoví neomezené právo použít na svoji obhajobu jakékoli argumenty, zejména ne ty, jež dosahují závažnosti pomluvy. V této souvislosti Soud uvedl následující (viz *Brandstetter* proti Rakousku, rozsudek ze dne 28. 8. 1991, § 52, Série A č. 211):

“Soud zaprvé poznamenává, že článek 6 odst. 3 písm. c) nestanoví neomezené právo používat jakékoli argumenty na svoji obhajobu.

Pan *Brandstetter* ve svém odvolání v řízení o pomluvě tvrdil, že vzhledem k tomu, že učinil napadená prohlášení v rámci výkonu svých práv na obhajobu, nemohou být předmětem trestního stíhání, za které lze uložit trest. Podle vídeňského odvolacího soudu se však právo na obhajobu nemohlo rozšířit na chování obviněného, pokud by vedlo k trestnému činu, jímž je v projednávané věci úmyslné vyvolání falešných podezření ohledně vyšetřovatele...

Soud s tímto rozhodnutím v zásadě souhlasí. Bylo by nadhodnocením pojmu právo na obhajobu u osob obviněných z trestného činu, pokud by se mělo předpokládat, že nemohou být stíháni, když při výkonu tohoto práva úmyslně vzbudí falešné podezření z trestného jednání týkajícího se svědka nebo jiné osoby účastníci se trestního řízení.

Soudu však nepřísluší určovat, zda byl pan Brandstetter oprávněně uznán vinným z toho, že tak učinil. Podle jeho judikatury přísluší vnitrostátním soudům zpravidla posoudit důkazy, které jim byly předloženy (viz obdobně rozsudek Delta ze dne 19. 12. 1990, řada A, č. 191-A, s. 15, § 35).“

56. V rámci svobody projevu Soud rozlišuje mezi prohlášeními faktů a hodnotovými úsudky. Existenci faktů lze prokázat, zatímco pravdivost hodnotových úsudků nelze prokázat. Nelze naplnit požadavek prokázání pravdivosti hodnotového úsudku a porušuje to i samotnou svobodu názoru, která je základní součástí práva zaručeného čl. 10. Pokud se však prohlášení rovná hodnotovému úsudku, může přiměřenost zásahu záviset na tom, zda pro napadené tvrzení existuje dostatečný „faktický základ“: pokud neexistuje, může se tento hodnotový úsudek ukázat jako nepřiměřený. Aby bylo možné rozlišit mezi skutkovým tvrzením a hodnotovým úsudkem, je třeba vzít v úvahu okolnosti případu a obecný tón prohlášení, přičemž je třeba mít na paměti, že tvrzení o věcech veřejného zájmu mohou v těchto souvislostech představovat hodnotové soudy spíše než konstatování faktů (viz například výše citovaný rozsudek Morice, § 126, s dalšími odkazy).

57. Soud rovněž setrvale zastává názor, že v rámci zásahu do svobody projevu jsou povaha a závažnost uložených sankcí rovněž faktory, které je třeba zohlednit při posuzování přiměřenosti zásahu (tamtéž, § 127). S ohledem na prostor pro uvážení, který smluvním státním ponechává čl. 10 Úmluvy, nelze trestněprávní postih, jako reakci na pomluvu jako takovou, považovat za nepřiměřený sledovanému cíli (viz věc Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii, stížnosti č. 21279/02 a 36448/02, rozsudek velkého senátu, § 59, ESLP 2007 IV; a Kaçki proti Polsku, stížnost č. 10947/11, rozsudek ze dne 4. 7. 2017, § 57.). Jak však již bylo uvedeno výše, obvykle je vyžadována zdrženlivost v zahajování trestního stíhání ve věcech týkajících se svobody projevu a obhajoby v soudní síni v souvislosti s trestním řízením (viz bod 54. výše; viz také obecně bod 35. výše).

58. Závěrem Soud znovu opakuje, že kvůli přímému a nepřetržitému kontaktu s děním ve státě jsou vnitrostátní soudy v lepším postavení než mezinárodní soud k tomu, aby určily, jak lze v daném okamžiku dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi různými dotčenými zájmy. Z tohoto důvodu mají smluvní státy ve věcech podle čl. 10 Úmluvy určitý prostor pro uvážení při posuzování nezbytnosti a rozsahu jakéhokoli zásahu do svobody projevu chráněné uvedeným článkem. Pokud vnitrostátní orgány zvažily dotčené zájmy v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu, je zapotřebí pádných důvodů, pokud má jeho názor nahradit názor vnitrostátních soudů (viz výše uvedený rozsudek Bédat, § 54, s dalšími odkazy).

(ii) Přístup, který má v projednávané věci zaujmout Soud

59. K určení přístupu, který má být použit v projednávané věci, je třeba, aby Soud posoudil zásah, který je předmětem stížnosti, ve světle případu jako celku, včetně formy, v níž byly vyjádřeny poznámky vznesené proti stěžovateli, jejich obsahu a kontextu, ve kterém byla napadená prohlášení učiněna (viz Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní, uvedený výše, § 78).

60. Soud nejprve potřebuje přezkoumat, zda byla zasažena práva I. P. podle čl. 8, aby bylo možné určit, zda má být právo stěžovatele podle čl. 10 vyváženo s právem I. P. na ochranu jeho dobré pověsti podle čl. 8 (viz body 49–50 výše).

61. V této souvislosti Soud poznamenává, že stěžovatel ve skutečnosti obvinil I. P. z jednání rovnajícího se trestnému činu – neoprávněnému ovlivňování svědků, které je postižitelné podle příslušných vnitrostátních právních předpisů (srov. Pfeifer proti Rakousku, stížnost č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. 11. 2007, § 47–48.). Ve vnitrostátním řízení bylo skutečně prokázáno, že obvinil I. P. z vedení zločineckého podniku, jehož cílem bylo usvědčit ho z válečných zločinů. Podle Soudu bylo toto obvinění zjevně způsobilé poškodit pověst I. P. a způsobit mu újmu v jeho sociálním prostředí, zejména vzhledem k jeho postavení vojenského důstojníka a zdravotně postiženého válečného veterána, který byl velmi aktivní v procesu odhalování válečných zločinů spáchaných během války v Chorvatsku. Kromě toho není důvod zpochybňovat zjištění vnitrostátního soudu, že I. P. se cítil vážně zasažen výroky, které ho dokonce přiměly vyhledat lékařskou pomoc pro tíseň, kterou utrpěl.

62. Za těchto okolností Soud konstatuje, že obvinění stěžovatele dosáhla požadované úrovně závažnosti, která by mohla poškodit práva I. P. podle čl. 8 Úmluvy. Soud tedy musí ověřit, zda vnitrostátní orgány dosáhly spravedlivé rovnováhy mezi dvěma hodnotami zaručenými Úmluvou, a to na jedné straně právem na svobodu projevu stěžovatele chráněným čl. 10 a na druhé straně právem na respektování pověsti I. P. podle čl. 8 (viz bod 51 výše; viz rovněž výše uvedený rozsudek Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní, § 79).

63. V této souvislosti je třeba zopakovat, že čl. 8 a 10 Úmluvy obvykle požívají stejné ochrany. Výsledek stížnosti by se v zásadě neměl lišit podle toho, zda byla podána u soudu podle čl. 8 osobou, která byla předmětem protiprávního prohlášení, nebo podle čl. 10 autorem předmětného prohlášení (viz bod 50 výše; viz rovněž výše uvedený rozsudek Bédat, § 53, týkající se zvážení práv zajištěných podle čl. 6 a 10).

64. V projednávaném případě je však třeba právo stěžovatele na svobodu projevu podle čl. 10, jakožto obviněného v trestním řízení, chápat také ve světle jeho práva na spravedlivý proces podle čl. 6 Úmluvy. Jak vyplývá z judikatury Soudu, je-li právo na svobodu projevu podle čl. 10 vykládáno ve světle práva obviněného na spravedlivý proces podle čl. 6, měl by být prostor pro uvážení poskytnutý vnitrostátním orgánům podle čl. 10 užší (viz odstavce 54–55 výše).

65. Podle názoru Soudu, zejména s ohledem na právo obviněného na svobodu projevu a veřejný zájem na řádném výkonu trestního soudnictví, je třeba dát přednost tomu, aby obviněný mohl svobodně hovořit bez obav z toho, že bude obžalován pro pomluvu, kdykoli se jeho projev týká prohlášení a argumentů učiněných v souvislosti s jeho obhajobou. Na druhou stranu, čím více se prohlášení obviněného obsahem nedotýkají případu a jeho obhajoby a zahrnují irelevantní nebo bezdůvodné útoky na účastníka řízení nebo na jakoukoli třetí osobu, tím více se stává legitimním omezit jeho svobodu projevu s ohledem na práva třetích osob podle čl. 8 Úmluvy.

66. Soud zdůrazňuje, že prohlášení a argumenty obviněného jsou chráněny, pokud nepředstavují úmyslné obvinění účastníka řízení nebo jakékoli třetí osoby. Jak vyplývá z judikatury Soudu, svoboda projevu obviněného existuje pouze do té míry, po kterou nečiní prohlášení, která by úmyslně vedla k falešným podezřením z trestného jednání týkajícího se účastníka řízení nebo jakékoli třetí osoby (viz odstavce 54, 55 a 62 výše). V praxi při zvažování těchto okolností považuje Soud za důležité posoudit zejména závažnost nebo dopad následků pro osobu dotčenou těmito prohlášeními [viz obdobně výše uvedený rozsudek Zdravko Stanev (č. 2), § 42]. Čím závažnější jsou důsledky, tím pevnější musí být faktický podklad pro učiněná prohlášení (viz bod 56 výše; a *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek Pfeifer, § 47–48).

67. Konečně, v souladu s judikaturou, musí Soud při posuzování přiměřenosti zásahu v konkrétním případě zohlednit povahu a závažnost uložených sankcí (viz bod 57 výše).

(iii) Aplikace uvedených principů na přezkoumávanou věc

68. Při posuzování napadených prohlášení a důvodů uvedených v rozhodnutích vnitrostátních soudů, která mají odůvodnit zásah do svobody projevu stěžovatele, mají dle Soudu s ohledem na výše uvedená relevantní kritéria zvláštní význam následující otázky (viz body 65–67 výše): povaha napadených prohlášení a kontext, ve kterém byla učiněna, zkoumání toho, zda se týkaly argumentů předložených v souvislosti s obhajobou stěžovatele; skutkový základ prohlášení a důsledky pro I. P.; a povaha a přesnost uložené sankce.

(α) Povaha a kontext napadených prohlášení

69. Stěžovatel učinil napadená prohlášení jako obviněný v trestním řízení vedeném pro obvinění z válečných zločinů. Jako obviněný v trestním řízení měl stěžovatel v rámci spravedlivého procesu právo předložit svou vlastní verzi událostí a zpochybnit spolehlivost předložených důkazů, včetně důvěryhodnosti svědků vyslechnutých v průběhu řízení (viz například Erkapic proti Chorvatsku, stížnost č. 51198/08, rozsudek ze dne 25. 4. 2013, § 78 in fine).

70. V této souvislosti je třeba zmínit, že poznámky stěžovatele týkající se I. P., i když byly veřejně proneseny před soudem, byly připraveny písemně. Na jednání

stěžovatel přečetl svou písemně zpracovanou závěrečnou řeč a nechal založit toto písemné prohlášení do spisu. Zjištění městského soudu naznačují, že písemné prohlášení stěžovatele obsahovalo rovněž napadená obvinění proti I. P. a obecně odpovídalo tomu, co stěžovatel uvedl na jednání. Soud nemá důvod zpochybňovat tato zjištění městského soudu. Bude tedy pokračovat v souladu s tím, že stěžovatel na svou obranu učinil napadená prohlášení týkající se I. P. způsobem stanoveným městským soudem.

71. Soud konstatuje, že I. P. je vojenský důstojník ve výslužbě a invalidní válečný veterán. Ačkoli v trestním řízení proti stěžovateli nejednal jako státní orgán ani v tomto řízení nepřevzal žádnou formální roli, zúčastnil se veřejného slyšení. Soud navíc nemůže opomenout skutečnost, že I. P. je veřejně známá osobnost a aktivista, pokud jde o odhalování zločinů spáchaných během války. Na této pozici radil redaktorům televizní show „Istraga“, když připravovali několik reportáží týkajících se různých událostí z války v Chorvatsku, a právě v souvislosti s výkonem této funkce se s ním spojili někteří ze svědků v případech stěžovatele. Není tedy pochyb o tom, že vstoupil na veřejnou scénu v této oblasti sociálního zájmu, a byl proto v zásadě povinen projevovat širší míru tolerance vůči přijatelné kritice než jiná soukromá osoba (viz například Kapsis a Danikas proti Řecku, stížnost č. 52137/12, rozsudek ze dne 19. 1. 2017, § 35).

72. Napadená prohlášení stěžovatele, která podle vnitrostátních soudů vedla k pomluvě, se týkala jeho tvrzení, že „trestní stíhání proti němu bylo politicky motivováno a podněcováno I. P.“, že „I. P. kontaktoval přímo svědky obžaloby a vyvíjel na ně nátlak a instruoval je, jak svědčit“, a to, že „I. P. zahájil rozsáhlou mediální kampaň zaměřenou na vyličení stěžovatele jako zločince“ a „vedl proti stěžovateli zločinecký podnik“.

73. Tato prohlášení byla učiněna během závěrečné řeči stěžovatele, když se obrátil na soud prvního stupně těsně před ukončením řízení a vydáním rozsudku soudu prvního stupně. V této fázi řízení, jak vysvětlil Městský soud, měl stěžovatel analyzovat důkazy zajištěné v průběhu řízení a argumenty obžaloby a výpovědi svědků. Městský soud nicméně konstatoval, že celkový kontext závěrečné řeči stěžovatele, včetně napadených prohlášení, ukázal, že tato prohlášení učinil, aby poškodil dobrou pověst I. P., a nikoli aby se obhajoval v trestním řízení.

74. Soud poznamenává, že napadená prohlášení, která stěžovatel pronesl proti I. P., byla argumenty na obhajobu, které dostatečně souvisely s případem stěžovatele a byly proneseny v jeho prospěch. Pokud by se stěžovateli podařilo svými argumenty přesvědčit soud, vážně by to zpochybnilo důvěryhodnost a spolehlivost svědectví a celkovou povahu a pozadí žalovaného případu.

75. Obviněný musí mít zásadně možnost svobodně hovořit o svém podezření z možného ovlivňování svědků a nesprávných důvodech, pro něž je stíhán, aniž by se obával, že bude později stíhán za pomluvu. V projednávaném případě se prohlášení stěžovatele skutečně týkala jeho podezření ohledně chování I. P. Je téměř

nerelevantní, že I. P. sám nebyl vyslechnut jako svědek v trestním řízení proti stěžovateli, protože nebylo pochyb o tom, že se o případ stěžovatele zajímal a že byl v kontaktu s některými svědky vyslechnutými v průběhu řízení (viz bod 71 výše).

76. S ohledem na výše uvedené Soud konstatuje, že povaha a kontext napadených prohlášení svědčí o tom, že měla dostatečně relevantní vliv na obhajobu stěžovatele, a proto si podle Úmluvy zasluhují zvýšenou úroveň ochrany v souladu s relevantními kritérii uvedenými v judikatuře Soudu (viz bod 65 výše).

(δ) Důsledky pro I. P. a faktický základ prohlášení

77. Soud již výše konstatoval, že obvinění stěžovatele proti I. P. v zásadě spočívala v obvinění z neoprávněné manipulace se svědky (viz body 61 a 62 výše). Nic však nenásvědčuje tomu, že by vnitrostátní orgány v tomto směru zahájily nebo uvažovaly o zahájení vyšetřování nebo trestního řízení proti I. P., i když vnitrostátní právní řád zakazuje trestné činy související s falešnými trestními obviněními a nedovolenou manipulací se svědky. Navíc, i když připustil – jak zjistil městský soud – že I. P. vyhledal lékařskou pomoc v souvislosti s utrpením způsobeným prohlášeními stěžovatele, neexistují žádné přesvědčivé důkazy o tom, že by utrpěl nebo mohl objektivně utrpět jakékoli vážné nebo dlouhodobé zdravotní nebo jiné následky.

78. V řízení o pomluvě vnitrostátní soudy posuzovaly tvrzení stěžovatele proti I. P. jako skutková tvrzení a zjistily, že jim chybí dostatečný faktický základ, a tudíž se jedná o bezdůvodný a nepodložený útok proti I. P.

79. Soud souhlasí s tvrzením vnitrostátních soudů, že prohlášení stěžovatele týkající se I. P. jsou konstatováním faktů. Poznává však, že vnitrostátní soudy dostatečně nedocenily skutečnost, že stěžovatel viděl I. P. účastnit se slyšení v jeho věci, a že I. P. sám připustil, že se setkal s některými svědky z případu stěžovatele, zejména s I. T., který byl vyslechnut jako svědek obžaloby, a S. K., který na stěžovatele podal trestní oznámení ze spáchání válečných zločinů. Vnitrostátní soudy navíc nezhlednily prominentní aktivity I. P. v této oblasti a jeho působení v televizní show „Istraga“, i když bez přímého zapojení se do vysílání týkajícího se stěžovatele.

80. S ohledem na výše uvedená zjištění tedy nelze tvrdit, že v napadených prohlášeních neexistoval žádný faktický základ pro argumenty stěžovatele týkající se účasti I. P. v jeho případě. Vezme-li v úvahu také kontext, ve kterém byla tato prohlášení učiněna – konkrétně jako obranné argumenty během trestního řízení – Soud shledává, že ačkoli tato prohlášení byla přehnaná, nepředstavovala škodlivá obvinění proti I. P. Soud proto může posoudit prohlášení stěžovatele pouze s ohledem na objektivně zjištěné omezené následky, které byly I. P. způsobeny, zejména s ohledem na skutečnost, že vnitrostátní orgány nikdy nevyšetřovaly I. P. za trestný čin nedovoleného ovlivňování svědků.

(ε) Závažnost uložené sankce

81. Pokud jde o povahu a závažnost uložené sankce, Soud podotýká, že ačkoli bylo stěžovateli uloženo zaplatit minimální možný peněžitý trest podle příslušného vnitrostátního práva, tato sankce přesto vedla k odsouzení za trestný čin. Jak již bylo uvedeno, v záležitostech týkajících se svobody projevu a obhajoby před trestním soudem je obvykle nutná zdrženlivost, než je přistoupeno k trestnímu řízení. Omezení svobody projevu může být v demokratické společnosti přijato pouze za výjimečných okolností (pouze prostřednictvím mírného trestního postihu) (viz bod 54 výše).

(ζ) Závěr

82. S ohledem na výše uvedené úvahy se Soud nedomnívá, že vnitrostátní soudy dosáhly spravedlivé rovnováhy mezi svobodou projevu stěžovatele, jak je chápána v kontextu jeho práva na obhajobu na jedné straně, a právem I. P. na ochraně jeho dobré pověsti na straně druhé. Vnitrostátní orgány nevezaly v úvahu zvýšenou úroveň ochrany, kterou si zaslouží prohlášení obviněného v rámci jeho obhajoby během trestního řízení. V této souvislosti by Soud rád znovu zdůraznil, že obvinění v trestním řízení by měli mít možnost svobodně hovořit o otázkách souvisejících s jejich případem, aniž by byli omezováni hrozbou trestního řízení pro pomluvu, pokud úmyslně nevyvolávají falešné podezření z protiprávního jednání proti účastníkovi řízení nebo třetí osobě (viz body 66 a 77 výše a výše citovaný Brandstetter, § 52).

83. Došlo tedy k porušení čl. 10 Úmluvy.

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

84. S odkazem na čl. 6 odst. 1 Úmluvy stěžovatel namítal, že Krajský soud nebyl v řízení o pomluvě nestranný z důvodu účasti soudkyně S. M. v odvolacím senátu, který potvrdil jeho odsouzení za pomluvu. Podle jeho názoru soudkyně S. M., vzhledem k jejímu předchozímu zapojení do stěžovatelova případu ohledně válečných zločinů a skutečnosti, že požádal o její vyslechnutí v řízení pro pomluvu, měla z tohoto řízení odstoupit.

(...)

89. V přezkoumávané věci Soud poznamenává, že (...) si stěžovatel a jeho obhájce byli dobře vědomi účasti soudkyně S. M. v trestním řízení vedeném pro podezření ze spáchání válečných zločinů. Obhájce stěžovatele, který byl přítomen na jednání o odvolání v řízení o pomluvě, však nevznesl stížnost ani námítky proti složení senátu, přestože byl výslovně dotázán, zda takovou námítku chce uplatnit.

(...)

92. Vzhledem k tomu, že obhájce stěžovatele nevyužil příležitosti k odstranění údajných obav z nestrannosti soudkyně S. M. v rozhodné době v průběhu řízení

o odvolání, a to bez jakéhokoli relevantního důvodu pro takové opomenutí, nelze mít za to, že existovaly objektivní a legitimní důvody k pochybnostem o nestranosti odvolacího soudu. Soud proto nemůže dojít k závěru, že okolnosti, které jsou předmětem stížnosti, odhalují jakékoli porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces (viz Zahirović, uvedený výše, § 36; Smailagić, uvedený výše, § 36; a Sigurður Einarsson a ostatní, uvedený výše, § 48–49).

93. Za těchto okolností Soud shledal, že stížnost stěžovatele v této části je zjevně neopodstatněná, a měla by být tedy zamítnuta podle čl. 35 odst. 3 písm. a) a čl. 4 Úmluvy.

III. APLIKACE ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

94. Podle čl. 41 Úmluvy:

“Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Náhrada újmy

95. Stěžovatel požadoval 2 281 eur z titulu majetkové újmy související s peněžitým trestem a náklady a výdaji v řízení, které byl povinen zaplatit po svém odsouzení za pomluvu, a 20 000 eur z titulu nemajetkové újmy.

96. Vláda považovala tento požadavek za nepřiměřený, neopodstatněný a nepodložený.

97. Soud má za to, že existuje dostatečná příčinná souvislost mezi tvrzenou majetkovou újmou a porušením zjištěným podle čl. 10 Úmluvy. Je tedy namístě nařídit, aby v rámci majetkové újmy byla vrácena částka, kterou byl stěžovatel povinen zaplatit po svém odsouzení za pomluvu, což v celkové výši činí částku požadovanou stěžovatelem.

98. Naproti tomu, s ohledem na konkrétní okolnosti případu a povahu prohlášení stěžovatele, považuje Soud za vhodné nepřiznat mu náhradu nemajetkové újmy. Soud má za to, že zjištěné porušení čl. 10 Úmluvy představuje samo o sobě dostatečně spravedlivé zadostiučinění za jakoukoli nemajetkovou újmu, kterou stěžovatel utrpěl.

B. Náklady řízení

99. Stěžovatel taktéž požadoval 833 eur na náklady a výdaje vzniklé v souvislosti s jeho právním zastoupením před Soudem.

100. Vláda považovala tento nárok za neopodstatněný.

101. Podle judikatury Soudu má stěžovatel nárok na náhradu nákladů a výdajů, pouze pokud bylo prokázáno, že tyto náklady byly skutečně a nutně vynaloženy a jsou kvantitativně přiměřené. V přezkoumávané věci stěžovatel nepředložil podrobný rozpis své žádosti ani žádné související podpůrné dokumenty. Mimoto nepředložil dokumenty prokazující, že uhradil nebo měl zákonnou povinnost uhradit náklady a výdaje za své právní zastoupení před Soudem. Z toho vyplývá, že nárok stěžovatele musí být zamítnut (viz věc Merabishvili proti Gruzii, stížnost č. 2508/13, rozsudek velkého senátu, 28. 11. 2017, § 372).

C. Úroková sazba

102. Soud považuje za vhodné, aby výchozí úroková sazba byla založena na sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, ke které by měly být připočteny tři procentní body.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje* stížnost podle čl. 10 Úmluvy zahrnující stěžovatelovo odsouzení za pomluvu za přijatelnou, a zbytek stížnosti za nepřijatelnou;

2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy;

3. *Rozhoduje*, že zjištěné porušení představuje samo o sobě dostatečně spravedlivé zadostiučinění za jakoukoli nemajetkovou újmu způsobenou stěžovateli;

4. *Rozhoduje*,

(a) že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, následující částky: 2 281 eur (dva tisíce dvě stě osmdesát jedna eur) a případnou částku daně, z titulu majetkové újmy, převedenou na chorvatské kuny kurzem platným v den vypořádání;

(b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tři měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body.

5. *Zamítá* ve zbývajících částech nárok stěžovatele na spravedlivé zadostiučinění.

(Zpracovali JUDr. Milada Šámalová, Mgr. Josef Zelinka)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
8. 10. 2020
VĚC BAJČIĆ PROTI CHORVATSKU
(rozsudek ve věci Bajčić proti Chorvatsku,
stížnost č. 67334/13)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 4 Protokolu č. 7

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod
§ 11 odst. 1 písm. k, m) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:

ne bis in idem – trestní odpovědnost – **právo nebyt souzen nebo potrestán dvakrát** – správní trestání

K podmínkám souběžného vyvození správně právní i trestní odpovědnosti řídicí za způsobení dopravní nehody z hlediska zásady ne bis in idem

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí je vyložen přístup Soudu uplatňující se při hodnocení postupu vnitrostátních orgánů, které na zjištění o způsobení dopravní nehody stěžovatelem reagovaly vyvozením jeho jak správně právní, tak posléze i trestní odpovědnosti. V návaznosti na závěry vyslovené v dřívějších rozhodnutích (zejména Sergey Zolotukhin proti Rusku, č. 14939/03; a A. a B. proti Norsku, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 11. 2016) dospěl Soud k závěru, že k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy nedošlo, ač uzavřel, že předmětem obou svou povahou trestních řízení byl (ve vztahu k překročení povolené rychlosti) týž čin *idem*. Z důvodů rozvedených v odůvodnění rozsudku (body 39. a násl.) totiž dospěl k závěru, že nedošlo ke zdvojení řízení (*bis*), a to pro dostatečně úzké spojení obou řízení v jeho věcné podstatě i čase.

Ačkoli nedodržení předepsané rychlosti stěžovatelem bylo kauzální pro usmrcení chodce (trestní řízení) a jeho sražení vozidlem řízeným stěžovatelem bylo obsaženo v popise skutku zakládajícího jeho odpovědnost za přestupek podle § 53 odst. 1 zákona o bezpečnosti silničního provozu, neshledal Soud v posuzované věci porušení principu *ne bis in idem*. Přijal totiž argumentaci vlády obsaženou v jejím vyjádření (bod 22.), že v překrývající se části (tj. stran nedodržení pře-

depsané rychlosti) směřovalo vyvození správně právní odpovědnosti stěžovatele k posílení obecné prevence (zajištění, aby pravidla silničního provozu byla všemi dodržována s ohledem na potenciální nebezpečí), zatímco trestní řízení bylo vůči němu vedeno kvůli vážným důsledkům přivoleným jeho nedodržením pravidel silničního provozu. Soud se s tímto hodnocením ztotožnil (bod 41.) Obě řízení tak podle Soudu sledovala doplňující se účely, jimiž byla reakce na odlišné aspekty nedodržení pravidel bezpečnosti silničního provozu. Sankce v nich uložené nepřesahovaly svou citelností nezbytně nutnou míru postihu v porovnání se závažností spáchaného trestného činu.

Samotná skutečnost, že trestní soud výslovně neodkázal na sankci uloženou v přestupkovém řízení, nezakládá závěr, že řízení nebyla spojena svojí podstatou. Časová souvislost byla dána překrývající se dobou, v nichž řízení probíhala. Obě řízení tak tvořila požadovaný souvislý celek, ač k ukončení trestního řízení došlo s delším časovým odstupem.

Protože i v prostředí České republiky je nezřídka na zjištění učiněná při šetření dopravních nehod reagováno jak aplikací norem správně právních, tak norem trestních, může být předkládané rozhodnutí vodítkem pro posouzení, zda nastala překážka bránící z hlediska uplatňující se zásady *ne bis in idem* vyslovení viny řidiče v příslušném řízení.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel dne 13. 10. 2004 řídil motorové vozidlo, přičemž při příjezdu obcí výrazně (dvojnásobně) překročil maximální povolenou rychlost, ztratil nad vozidlem kontrolu a způsobil dopravní nehodu sražením chodce, který zemřel. Dne 25. 11. 2004 bylo proti němu zahájeno přestupkové řízení pro překročení povolené rychlosti, řízení vozidla v nevyhovujícím technickém stavu a opuštění místa nehody bez jejího oznámení na policii. Těmito přestupky [podle § 53 odst. 1, § 239 odst. 1 a § 176 odst. 1, 3 zákona o bezpečnosti silničního provozu] stěžovatele uznal vinným Přestupkový soud v Rijece, který ve svém rozhodnutí ze dne 31. 7. 2006 při popisu skutku zmínil, že stěžovatel „ztratil kontrolu nad vozidlem a jeho pravou přední částí srazil chodce“. Stěžovateli uložil za tyto přestupky pokuty ve výši 700 HRK, 400 HRK a 3000 HRK, zákaz řízení na dobu šesti měsíců a zápis 5 bodů do EKŘ. Proti tomuto rozhodnutí nebyl podán opravný prostředek.

*Mezitím byla dne 9. 6. 2005 na stěžovatele, jako obviněného, podána obžaloba pro způsobení této nehody a usmrcení chodce. Okresní soud v Rijece shledal obviněného vinným způsobením nehody s následkem smrti podle čl. 272 trestního zákoníku a uložil mu trest odnětí svobody ve výměře jednoho a půl roku. Krajský soud zamítl jeho odvolání a s námitkou porušení principu *ne bis in idem* se vypořádal v tom smyslu, že způsobení smrti při dopravní nehodě nemůže být kvalifikováno jako přestupek, a nejedná se proto o totožný skutkový stav. Návrh*

obviněného na mimořádný přezkum byl Nejvyšším soudem odmítnut s tím, že soudem projednávaný skutek je kvalifikován jako trestný čin s odlišným předmětem ochrany a odlišnou závažností a projednávaná věc se tudíž netýkala věci, která již byla rozhodnuta.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 ÚMLUVY

15. Stěžovatel namítl, že byl stíhán a potrestán dvakrát za stejný trestný čin. Odkázal přitom na čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 Úmluvy, podle něhož:

„Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.“

A. K přijatelnosti

16. Soud shledává, že tato stížnost není zjevně neopodstatněná a není nepřijatelná ani z jiného důvodu uvedeného v čl. 35 Úmluvy. Musí být tedy prohlášena za přijatelnou.

B. K věci samé

1. Argumenty stran

17. Stěžovatel namítl, že byl v řízení o přestupku i v řízení zahájeném na podkladě obžaloby stíhán a potrestán pro stejnou událost ze dne 13. 10. 2004.

18. Poukázal na to, že když ho Přestupkový soud v Rijece uznal vinným mimo jiné tím, že při jízdě srazil chodce, zahrnovalo jeho odsouzení pro přestupek také důsledky nedodržení dopravních předpisů. Z toho vyplývá, že obě řízení byla vedena za stejným účelem, konkrétně zajištění bezpečnosti silničního provozu, včetně bezpečnosti řidičů a chodců. Nadto když úřady odpovědné za zahájení stíhání zahrnuly důsledky stěžovatelova jednání do skutkového popisu přestupku, z něhož byl obviněn, nemohly předvídat, že stěžovatel bude obviněn v obou řízeních.

19. Provedené dokazování navíc ukázalo, že v obou řízeních byla učiněna totožná skutková zjištění – například jestli stěžovatel porušil dopravní předpisy a jestli jeho překročení povolené rychlosti způsobilo smrtelná zranění chodce. Podle stěžovatelova mínění nevzal trestní soud v úvahu trest, jenž mu byl uložen v přestupkovém řízení.

20. Nakonec poukázal na to, že časová souvislost mezi oběma řízeními nebyla dostatečně blízká, neboť v trestním řízení došlo k nadměrnému prodloužení.

21. Vláda oponovala, že přestupek, za nějž byl stěžovatel potrestán, se týkal překročení povolené rychlosti, řízení vozidla v nevyhovujícím technickém stavu a neposkytnutí pomoci oběti dopravní nehody. Oproti tomu trestný čin, za nějž byl potrestán v řízení na podkladě obžaloby, se týkal bezohledné jízdy, která vedla k dopravní nehodě a smrti chodce.

22. Dodala, že přestupkové i trestní řízení byla v projednávané věci dostatečně blízce spojena ve věcné podstatě i čase a tvořila tak souvislý celek. Předně se účely obou řízení lišily, jak poukázal Krajský soud v Rijece i Nejvyšší soud. Podstatou přestupkového řízení bylo vedení k obecné prevenci se základním cílem zajištění, aby pravidla silničního provozu byla všemi dodržována s ohledem na potenciální nebezpečí. Trestní řízení bylo naopak vedeno kvůli vážným důsledkům stěžovatelova nedodržení pravidel silničního provozu.

23. Vláda dále uvedla, že v případě dopravních nehod se smrtelným následkem není ve vnitrostátním právu ani relevantní judikatuře žádných pochyb o tom, že pachatel může být, a zásadně také bude, stíhán v rámci přestupkového i trestního řízení. Požadavek předvídatelnosti byl proto splněn. Poukázala dále na to, že při provedení a hodnocení důkazů nedošlo k duplikaci, kde to bylo s ohledem na přirozené rozdíly mezi oběma řízeními možné. Například úřední záznam o ohledání místa činu a analýza krve stěžovatele byly použity prvně v přestupkovém a následně i v trestním řízení. Trestní soud také zkoumal přestupkový spis. Konečně v přestupkovém řízení byla stěžovateli uložena pouze pokuta, zatímco v trestním řízení byl odsouzen k trestu odnětí svobody.

24. K časové souvislosti vláda uvedla, že trestní řízení bylo zahájeno necelých šest měsíců po přestupkovém řízení a obě řízení probíhala souběžně až do 31. 7. 2006. Doba, která následovala, byla nezbytná a představovala přirozený důsledek větší složitosti trestního řízení.

2. Posouzení soudem

a) Obecná východiska

25. Článek 4 Protokolu č. 7 Úmluvy je chápán jako zakazující trestní stíhání nebo soudní projednání druhého „trestného činu“, pokud vzešel z totožného nebo v podstatě stejného skutkového stavu (viz *Sergey Zolotukhin proti Rusku*, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu, § 82, ECHR 2009; *Marguš proti Chorvatsku*, č. 4455/10, rozsudek velkého senátu, § 114, ECHR 2014; *A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 11. 2016, § 108).

26. V případech, v nichž vyvstává otázka porušení čl. 4 Protokolu č. 7, by mělo být rozhodnuto, zda konkrétní napadené vnitrostátní opatření představuje

– ve své podstatě či důsledku – dvojí ohrožení v neprospěch jednotlivce, nebo se naopak jedná o produkt jednotného systému, který umožňuje postižení odlišných aspektů protiprávního jednání předvídatelným a přiměřeným způsobem a který představuje souvislý celek vylučující nespravedlnost (viz A a B proti Norsku, cit. výše, § 122). Předmětem čl. 4 Protokolu č. 7 je zabránit nespravedlnosti, kdy je osoba dvakrát stíhána nebo potrestána za stejné trestné jednání. Nezakazuje však právní systémy, které využívají „jednotný“ přístup k předmětnému společenskému pochybení, konkrétně takový, jež zahrnuje paralelně probíhající stadia právní reakce na něj ze strany odlišných úřadů a sledující odlišné cíle (tamtéž, § 123).

b) Použití na projednávanou věc

i) Jestli měla obě řízení trestní povahu

27. Soud ve srovnatelných případech proti Chorvatsku, které se týkaly přístupků, rozhodl na základě „Engel kritérií“ (viz Engel a další proti Nizozemsku, rozsudek ze dne 8. 6. 1976, Série A č. 22), že přestupkové řízení má pro účely čl. 4 Protokolu č. 7 „trestní“ povahu (viz Maresti proti Chorvatsku, č. 55759/07, rozsudek ze dne 25. 6. 2009, § 61; Tomasović proti Chorvatsku, č. 53785/09, rozsudek ze dne 18. 10. 2011, § 25; a v souvislosti se stížností podle čl. 6 věc Marčan proti Chorvatsku, č. 40820/12, rozsudek ze dne 10. 7. 2014, § 33).

28. Vzhledem k tomu, že žádná ze stran uvedené nerozporovala, nevidí Soud důvod odklonit se od závěru, ke kterému v těchto předcházejících případech dospěl, a konstatuje, že obě řízení v projednávané věci měla „trestní“ povahu ve smyslu autonomního výkladu čl. 4 Protokolu č. 7.

ii) Jestli byly oba trestné činy v podstatě stejné (idem)

29. Pojem „stejný trestný čin“ – prvek *idem* principu *ne bis in idem* obsaženého v čl. 4 Protokolu č. 7 – byl objasněn ve věci Sergey Zolotukhin (cit. výše, § 78–84). Podle přístupu použitého v citovaném rozsudku je zřejmé, že rozhodnutí, zda předmětné trestné činy byly stejné (*idem*), vychází z posouzení založeného na skutkovém stavu (tamtéž, § 84), spíše než například formálního zhodnocení vycházejícího z porovnání „základních prvků“ trestného činu. Zákaz podle čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy dopadá na stíhání nebo trestní řízení o druhém „trestném činu“, pokud vzešel z totožného nebo v podstatě stejného skutkového stavu (tamtéž, § 82). Podle Soudu představují popisy skutku u trestného činu, pro něž již byl stěžovatel souzen, a trestného činu, z něhož byl obviněn, vhodný počáteční bod pro posouzení toho, jestli je skutkový stav v obou řízeních totožný nebo v podstatě stejný (v této souvislosti viz Sergey Zolotukhin, cit. výše, § 83). Šetření Soudu by se tudíž mělo soustředit na ty skutečnosti představující soubor konkrétních skutkových okolností, které se týkají stejného obžalovaného, jsou neoddělitelně spojené

v čase a prostoru a jejichž existence musí být prokázána, aby mohlo dojít k odsouzení nebo zahájení trestního řízení (tamtéž, § 84).

30. V projednávaném případě není pochyb o tom, že se přestupkové řízení i trestní řízení zahájené na základě obžaloby týkalo dopravní nehody, která se stala přibližně v 11:20 hodin dne 13. 10. 2004 v Draga Brigu (viz body 5. a 8.).

31. V přestupkovém řízení byl stěžovatel potrestán za několik přestupků podle zákona o dopravní bezpečnosti, konkrétně překročení povolené rychlosti v rozporu s § 53 odst. 1, řízení vozidla v nevyhovujícím technickém stavu v rozporu s § 239 odst. 1, nesplnění povinností účastníka provozu v případě nehody v rozporu s § 176 odst. 1 a 3, a to zůstat na místě nehody, poskytnout pomoc obětem, odstranit překážky, zachovat důkazy a informovat nejbližší policejní služebnu (viz bod 12.). V řízení zahájeném na podkladě obžaloby byl stěžovatel odsouzen podle čl. 272 odst. 1, 2 a 4 trestního zákoníku, který se týká bezohledného způsobení dopravní nehody porušením předpisů o bezpečnosti silničního provozu, v důsledku čehož došlo k vážnému ublížení na zdraví nebo smrti (viz bod 13.).

32. Soud poznamenává, že z předmětných tří přestupků mělo pouze překročení povolené rychlosti (viz bod 7.), jak bylo následně prokázáno, příčinnou souvislost s dopravní nehodou, v jejímž důsledku zemřel člověk, tedy přesně tím protiprávním jednáním, pro něž byl stěžovatel stíhán a následně potrestán v trestním řízení (viz bod 8.). Soud má proto za to, že přestupkové řízení se týkalo mnoha skutkových okolností – konkrétně řízení vozidla s ojetými pneumatikami, neposkytnutí pomoci oběti dopravní nehody, nenahlášení věci na policii, nepočkání na příjezd osoby oprávněně provést ohledání místa činu – které nebyly pokryty následným trestním obviněním (srov. Hauser-Sporn proti Rakousku, č. 37301/03, rozsudek ze dne 7. 12. 2006, § 43).

33. Krom toho nemohl skutkový stav, pro něž byl stěžovatel odsouzen podle § 176 odst. 1 a 3 zákona o dopravní bezpečnosti, tvořit součást trestného činu bezohledného způsobení dopravní nehody podle čl. 272 trestního zákoníku, neboť se týkal jednání stěžovatele až po nehodě. Nelze proto uzavřít, že by skutkový stav, za něž byl stěžovatel potrestán v přestupkovém řízení podle § 239 odst. 1 a § 176 odst. 1 a 3 zákona o dopravní bezpečnosti, byl v podstatě stejný jako ten, za něž byl následně potrestán v trestním řízení (viz s potřebnými změnami Ramda proti Francii, č. 78477/11, rozsudek ze dne 19. 12. 2017, § 87–94). V tomto ohledu tudíž nevystal rozpor s čl. 4 Protokolu č. 7.

34. Soud se proto nebude dále zabývat dalšími stěžovatelovými námitkami souvisejícími s § 239 odst. 1 a § 176 odst. 1 a 3 zákona o dopravní bezpečnosti, neboť v tomto ohledu nedošlo k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

35. Na druhou stranu Soud poznamenává, že překročení povolené rychlosti bylo ústřední pro odsouzení stěžovatele v přestupkovém řízení podle § 53 odst. 1 zákona o dopravní bezpečnosti a představovalo také důležitou součást obvinění

a odsouzení v trestním řízení (viz bod 5. a 8.). Soud proto v projednávané věci uzavírá, že došlo ve vztahu k překročení povolené rychlosti k naplnění prvku *idem* principu *ne bis in idem* (srov. Gradinger proti Rakousku, rozsudek ze dne 23. 10. 1995, Série A č. 328-C, § 55).

36. Soud dále shledává, že vzájemný přesah skutkových okolností, které byly podstatou přestupkového řízení a trestního řízení na základě obžaloby, byl v projednávaném případě pouze částečný. Odsouzení za překročení povolené rychlosti v přestupkovém řízení totiž vůbec neobsahovalo způsobení dopravní nehody s následkem smrti. Ustanovení § 53 odst. 1 zákona o dopravní bezpečnosti je ve skutečnosti méně závažným protiprávním jednáním, jež je ve vztahu faktické konzumpce k závažnějšímu trestnému činu způsobení dopravní nehody podle čl. 272 trestního zákoníku, který zahrnuje nejen všechny skutkové okolnosti z méně závažného činu, ale také další skutkové okolnosti.

37. Na tomto místě Soud znovu opakuje, že Úmluva nezakazuje v daném případě oddělení procesu trestání do různých stadií nebo částí, takže mohou být za trestný čin, který je podle autonomního výkladu Úmluvy kvalifikován jako „trestný“, uloženy – ať už paralelně nebo posloupně – odlišné tresty. Státy by měly mít legitimní možnost zvolit doplňující se zákonné reakce na společensky nevyhovující chování (jako například nedodržování dopravních předpisů nebo neplacení či krácení daní) prostřednictvím různých postupů, které tvoří souvislý celek, který směřuje proti odlišným aspektům příslušného společenského problému, pokud součet těchto reakcí nepředstavuje nepřiměřené břemeno pro zúčastněnou osobu (viz A a B proti Norsku, cit. výše, § 120 a 121). Ve skutečnosti mohou být dobré důvody – krom jiného efektivita – pro stíhání porušení dopravních předpisů v přestupkovém řízení nebo u specializovaných dopravních soudů ve zjednodušeném řízení.

38. V projednávané věci stěžovatel tvrdil, že jeho předcházející odsouzení pro logicky méně závažné protiprávní jednání vylučovalo jeho následné stíhání pro závažnější trestný čin (viz bod 36.). Soud však shledává, že pokud by trestní soud nemohl stěžovatele odsoudit za závažnější trestný čin, jenž zahrnoval skutkové okolnosti, pro něž nebyl a ani nemohl být odsouzen v přestupkovém řízení, stěžovatel by nebyl potrestán za celé svoje jednání s ohledem na všechny skutečnosti a celkovou míru jeho viny. Zároveň však, přestože byl přesah skutkových okolností pouze částečný, zdvojení řízení představovalo riziko „dvojího potrestání“ a nepřijemného opakovaného trestního stíhání, obojí v rozporu s principem *ne bis in idem*. Pro závěr o neporušení proto musí Soud i v těchto případech dospět k závěru, že nedošlo, byť částečně, ke zdvojení souzení nebo odsouzení (*bis*), jak ukládá čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

iii) Jestli došlo ke zdvojení řízení (bis)

39. Jak velký senát vysvětlil ve věci A a B proti Norsku (cit. výše, § 130), čl. 4 Protokolu č. 7 nevylučuje provedení dvojího řízení, pokud jsou splněny určité pod-

mínky. Aby mohl Soud uzavřít, že nedošlo ke zdvojení souzení a potrestání (*bis*) ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7, musí žalovaný stát především přesvědčivě prokázat, že předmětná dvojí řízení byla „dostatečně úzce spojena v podstatě i čase“. Jinými slovy musí ukázat, že byla kombinována nedílným způsobem tak, aby tvořila souvislý celek. Znamená to nejen, že by měly být sledované účely a způsoby jejich dosažení v zásadě doplňující a spojené v čase, ale také, že by možné důsledky tohoto způsobu organizace právní reakce na předmětné jednání měly být pro zúčastněné osoby přiměřené a předvídatelné (tamtéž, § 130). Pokud jde o podmínky, kterým je třeba vyhovět, aby mohla být dvojí trestní a správní řízení považována za dostatečně spojená ve věcné podstatě i čase, a tudíž byla v souladu s kritériem *bis* čl. 4 Protokolu č. 7, zásadní faktory pro posouzení zahrnují:

- zda tato různá řízení sledují účely, jež se vzájemně doplňují, a tudíž reagují na – nejen abstraktně, ale také konkrétně – odlišné aspekty předmětného společenského pochybení;
- zda byla dvojitost předmětných řízení předvídatelným, a to podle zákona i v praxi, důsledkem téhož jednání (*idem*);
- zda byla příslušná řízení vedena takovým způsobem, aby pokud možno zabránil dalším nevýhodám vyplývajícím z duplikace řízení, především v duplikaci sběru důkazů stejně jako při jejich hodnocení, a to zejména prostřednictvím vhodné spolupráce mezi rozličnými příslušnými úřady k zajištění, že učinění skutkových závěrů v jednom řízení bude kopírováno v druhém;
- a především, zda byla sankce uložena v řízení, které bylo skončeno jako první, vzata v potaz v tom řízení, které skončilo jako poslední, aby bylo zabráněno tomu, že postižená osoba bude nakonec vystavena nepřiměřenému břemenu; toto riziko je nejméně pravděpodobné v případech, kdy je zaveden vyrovnávací mechanismus navržený tak, aby celková výměra všech uložených sankcí byla přiměřená (tamtéž, § 131–32).

Kombinovaná řízení budou spíše splňovat kritéria doplňkovosti a souvislosti, pokud sankce uložené v řízení, které není formálně kvalifikováno jako „trestní“, budou specifické pro příslušné jednání, a budou se tudíž odlišovat od „tvrdého jádra trestního práva“ (tamtéž, § 133).

40. V projednávaném případě byla stěžovateli v roce 2006 uložena v přestupkovém řízení pokuta za překročení povolené rychlosti. Před pravomocným skončením přestupkového řízení byl stěžovatel v roce 2005 obžalován ze způsobení dopravní nehody s následkem smrti v důsledku bezohledné jízdy podle čl. 272 trestního zákoníku. V tomto řízení byl nakonec v roce 2011 odsouzen k trestu odnětí svobody.

41. Při posouzení spojení ve věcné podstatě mezi přestupkovým a trestním řízením v projednávaném případě – stejně jako odlišných sankcí uložených stěžovateli – Soud shledává, že účelem přestupkového řízení bylo reagovat na porušení dopravních předpisů stěžovatelem, konkrétně překročení povolené rychlosti, a zajistit

tak plynulý běh dopravy a předejít jednání ohrožujícímu bezpečnost veřejnosti (viz bod 5.). Jak vysvětlila vláda, přestupkové řízení je mířeno na odrazení všech řidičů od nedodržování rychlostních omezení bez ohledu na to, jestli svým jednáním způsobí dopravní nehodu. Následující trestní řízení proti stěžovateli bylo na druhou stranu vedeno přesně s cílem reagovat na důsledky jeho nedodržení povolené rychlosti, tedy potrestat jeho jednání, jímž způsobil smrt chodce (srov. Gradinger, cit. výše, § 54). Soud proto přijímá, že obě řízení sledovala doplňující se účely, jimiž byla reakce na odlišné aspekty nedodržení pravidel bezpečnosti silničního provozu s tím, že trestní řízení je vyhrazeno pro trestné činy, které jsou zvláště závažné, jako je bezohledná jízda s následkem vážného zranění či smrti (viz bod 13.).

42. Stěžovatel tvrdil, že byl v přestupkovém řízení potrestán také za smrt chodce. Přestože Přestupkový soud v Rijece zahrnul smrt chodce do popisu skutku, ze znění jeho rozhodnutí je zřejmé, že stěžovatel byl ve skutečnosti uznán vinným pouze přestupky souvisejícími s překročením povolené rychlosti (viz bod 5.). Podle chorvatského práva nelze pachatele stíhat za smrt způsobenou při dopravní nehodě v přestupkovém řízení. Jedná se o trestný čin, z něhož musí být pachatel obžalován státním zástupcem v trestním řízení. Nadto v předmětné době představovalo dvojí řízení kombinující přestupkové a trestní řízení součást postupu běžně užívaného při ukládání sankcí v souladu s jasnými a přesnými pravidly pro případy porušení předpisů o bezpečnosti v silničním provozu a způsobení smrtelné dopravní nehody v důsledku bezohledné jízdy (viz body 12., 13. a 23.). Soud proto nemůže přijmout stěžovatelovu námitku, že dvojí řízení a trest byly nepředvídatelným následkem jeho jednání.

43. Pokud jde o způsob vedení řízení, Soud shledává, že trestní soud nejenže použil určité důkazy předložené Přestupkovému soudu v Rijece, ale provedl také celý spis z přestupkového řízení (viz bod 8.). Lze proto uzavřít, že spolupráce mezi oběma soudy byla přiměřená a obě řízení tvořila souvislý celek (viz *a contrario* Kapetanios a další proti Řecku, č. 3453/12 a 2 další, rozsudek ze dne 30. 4. 2015, § 65–74, kde byl stěžovatel prvně v trestním řízení zproštěn obžaloby a poté mu byla uložena vysoká správní pokuta za tentýž skutek). Stěžovatel tudíž netrpěl nevýhodami spojenými se zdvojením řízení nad nezbytně nutnou mírou.

44. Soud dále poznamenává, že zatímco Přestupkový soud v Rijece stěžovateli uložil pokutu ve výši 95 eur (viz bod 5.), trestní soud ho za bezohlednou jízdu a způsobení smrtelné dopravní nehody odsoudil k trestu odnětí svobody. Přestože trestní soud na pokutu uloženou Přestupkovým soudem v Rijece výslovně neodkázal, Soud shledává, že stěžovateli uložil trest v délce jednoho a půl roku, zatímco trestní zákoník v předmětné době stanovoval maximální trest za tento trestný čin ve výměře až pěti let (viz bod 31.). Podle názoru Soudu uložené sankce společně nepřesahovaly svou citelností nezbytně nutnou míru v porovnání se závažností spáchaného trestného činu. Nelze proto uzavřít, že by stěžovatel musel nést nepřiměřené břímě (viz příslušná kritéria stanovená v A a B proti Norsku, cit. v bodě 39

výše). Naopak pouze v okamžiku, kdy byla sankce za překročení povolené rychlosti doplněna trestem za smrtelnou dopravní nehodu, dostal stěžovatel v projednávaném případě účinný, přiměřený a odrazující trest za svoje jednání. Samotná skutečnost, že trestní soud výslovně neodkázal na sankci uloženou v přestupkovém řízení, každopádně nemusí být sama o sobě dostatečná pro závěr, že řízení nebyla spojena svojí věcnou podstatou.

45. Konečně pokud jde o časovou souvislost mezi těmito dvěma řízeními, Soud zjišťuje, že přestupkové řízení bylo zahájeno policií v Rijece dne 25. 11. 2004 (viz bod 5.), zatímco obžaloba byla Státním zastupitelstvím v Rijece podána o sedm měsíců později, dne 9. 6. 2005 (viz bod 7.). Soud sice nemá k dispozici přesné datum, kdy začalo trestní vyšetřování stěžovatele, ze znění obžaloby je však zřejmé, že před jejím podáním byl již vyslechnut stěžovatel a několik dalších svědků. Jinými slovy musela být obě řízení započata v prakticky stejnou dobu (srov. Jóhannesson a další proti Islandu, č. 22007/11, rozsudek ze dne 18. 5. 2017, § 54, kde byli stěžovatelé obžalováni až 15 a 16 měsíců poté, co ve věci rozhodly příslušné berní úřady). Obě řízení pak byla vedena paralelně po dobu dalších téměř 14 měsíců, dokud se nestalo rozhodnutí Přestupkového soudu v Rijece o pokutě pravomocným, aniž by bylo proti němu podáno odvolání. Trestní řízení proti stěžovateli poté následovalo dalších šest let a deset měsíců na celkem čtyřech soudních úrovních, přičemž uvedená doba nemůže být podle mínění Soudu sama o sobě dostatečná pro narušení časové souvislosti mezi přestupkovým a trestním řízením (viz po nezbytných úpravách A a B proti Norsku, cit. výše, § 151; a srov. Kapetanos, cit. výše, § 67, kde časové prodlení mezi skončením obou řízení trvalo 9 a 14 let; a Nodet proti Francii, č. 47342/14, rozsudek ze dne 6. 6. 2019, § 52–53, kde Soud neshledal mezi dvěma řízeními dostatečně blízkou souvislost v podstatě nebo čase). Následně uplynulý čas před trestními soudy především nelze považovat za nepřiměřený, nezákonný či bezdůvodný s ohledem na to, že rozhodnutí o pokutě bylo uloženo jako výsledek zkráceného přestupkového řízení, zatímco trestní řízení, které je již ze své podstaty složitější, bylo vedeno před čtyřmi soudními instancemi. Za shora popsaných skutečností má Soud za to, že obě řízení byla dostatečně časově spojena.

46. Závěrem Soud shledává, že účely trestů, které reagují na odlišné aspekty jednoho jednání, by měly být vzaty v úvahu jako celek, přičemž v projednávané věci byly realizovány prostřednictvím dvou předvídatelných a vzájemně se doplňujících řízení, která byla dostatečně spojena ve věcné podstatě a čase, jak je vyžadováno v Soudní judikatuře, a mohou být tudíž považována za nedílnou součást systému sankcí podle chorvatského práva za porušení předpisů o bezpečnosti v silničním provozu a v důsledku toho způsobení dopravní nehody. Mezi oběma soudy proběhla přiměřená míra spolupráce a uložené tresty společně nepředstavovaly pro stěžovatele nepřiměřené břímě, ale byly omezeny na nezbytně nutnou míru v poměru k závažnosti spáchaného trestného činu. S ohledem na předcházející Soud neshledal zneužití práva státu uložit trest (*jus puniendi*) a nemůže ani uzavřít, že by

byl stěžovatel nepřiměřeně poškozen v důsledku duplikace řízení a trestu. Naopak uvedená řízení a uložené sankce tvořily souvislý a přiměřený celek (viz po nezbytných úpravách A a B proti Norsku, cit. výše, § 112, 130 a 147).

47. **Nedošlo** tudíž k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou,
2. *Rozhoduje*, že **nedošlo** k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy

(Zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a Mgr. Bc. Kamila Tokošová)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
21. 10. 2020
VĚC VELKOV PROTI BULHARSKU
(rozsudek ve věci Velkov proti Bulharsku, stížnost č. 34503/10)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 4 Protokolu č. 7

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod
§ 11 odst. 1 písm. k), m) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:

ne bis in idem – trestní odpovědnost – **právo nebýt souzen nebo potrestán dvakrát** – správní trestání

K podmínkám vedení dvou (správního a trestního) řízení o témže skutku obviněného

Autorský komentář:

Publikací tohoto rozhodnutí týkajícího se problematiky *ne bis in idem* se sleduje poskytnutí příkladu, kdy dvě souběžně vedená (správně právní a trestní) řízení nebyla podle zjištění Soudu (z důvodů vyložených v bodech 78. až 80.) – při konstatované časové souvislosti (bod 77.) – dostatečně úzce věcně spojena a nevyhověla tak kritériím jím stanoveným ve věci A a B proti Norsku. Ta jsou stručně shrnuta v bodech 70. až 72. odůvodnění rozsudku. Obě řízení tak netvořila požadovaný souvislý celek, v důsledku čehož Soud konstatoval porušení čl. 4 Protokolu č. 7.

V odůvodnění rozsudku lze rovněž nalézt vodítko, jak postupovat při posuzování povahy řízení vedeného před správním orgánem z hlediska aplikovatelnosti čl. 6 Úmluvy, což je vyloženo v souvislosti s řešením otázky přijatelnosti stížnosti (viz aplikace tzv. Engel kritérií, body 45., 48. až 52).

Pro české soudy řešení otázky *ne bis in idem* z tohoto pohledu souvisí s případnou aplikací § 11 odst. 1 písm. k) či písm. m) tr. ř.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel je příznivcem bulharského fotbalového týmu Lokomotiv Plovdiv. Dne 17. 5. 2008 fanoušci Lokomotivu včetně stěžovatele při vstupu na stadion házeli různé předměty směrem k fanouškům CSKA Sofia a k policii zajišťující bezpeč-

nost a rozbíjeli skla automobilů zaparkovaných u stadionu. Zápas byl přerušen, policie vykázala skupinu útočníků a obnovila pořádek. Téhož dne večer rozhodl státní zástupce o zadržení stěžovatele na 72 hodin.

PRVNÍ ŘÍZENÍ VEDENÉ VŮČI STĚŽOVATELI

Dne 18. 5. 2008 zahájila policie vůči stěžovateli a šesti dalším příznivcům Lokomotiv Plovdiv řízení podle zákona z roku 2004 o ochraně veřejného pořádku během sportovních utkání (dále jen „zákon z roku 2004“, bod 25.–28. níže). Stěžovateli byla kladena za vinu slovní napadení fanoušků CSKA a policie, užití zakázaných předmětů při potyčkách, rozbití skel automobilů, odmítnutí uposlechnout rozkazy policie, vyvolání nepokojů a účast na nich. Rozhodnutím ze dne 29. 5. 2008 uznal Okresní soud v Sandanski stěžovatele vinným z narušení veřejného pořádku během fotbalového zápasu dne 17. 5. 2008 a rozhodl o zbavení jeho osobní svobody v délce 15 dní, přičemž mu zároveň zakázal návštěvu sportovních akcí po dobu dvou let. Okresní soud založil své skutkové závěry mj. na výpovědi osmi policistů, kteří zasahovali při potyčkách s fanoušky.

DRUHÉ ŘÍZENÍ VEDENÉ VŮČI STĚŽOVATELI

Souběžně se správním řízením zahájil Okresní státní zástupce v Sandanski trestní řízení proti stěžovateli pro narušení veřejného pořádku na základě čl. 325 trestního zákoníku (dále jen „TZ“ – bod 24. níže). Dne 21. 5. 2008 rozhodl soud o jeho vzetí do vazby. V rámci dokazování byli vyslechnuti také policisté, kteří již vůči stěžovateli vypovídali ve správním řízení. Dne 10. 7. 2008 podal okresní státní zástupce obžalobu, v níž stěžovatele vinil ze slovního napadení policistů a ostatních fanoušků, z neuposlechnutí příkazů a kladení odporu vůči policii, jakož i házení kamenů na policisty a příznivce CSKA během fotbalového zápasu dne 17. 5. 2008. Rozsudkem ze dne 20. 1. 2009 uznal Okresní soud v Sandanski stěžovatele vinným ze všech skutků, z nichž byl obviněn, a odsoudil jej k trestu odnětí svobody na dobu dvou let, vycházející mj. ze svědectví policistů, kteří se účastnili události ze dne 17. 5. 2008. Krajský soud v Blagoevgrad odvolání stěžovatele zamítl. Z trestu stěžovatele odečetl období strávené ve vazbě a v domácím vězení. Rozhodnutím ze dne 5. 10. 2010 Nejvyšší kasační soud zamítl dovolání stěžovatele.

(...)

RELEVANTNÍ VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ RÁMEC A PRAXE

TRESTNÍ ZÁKONÍK

24. Článek 325 TZ v části rozhodné pro projednávanou věc zněl:

„(1) Kdokoli bude přistižen při činech nevhodných, těžce narušujících veřejný pořádek a bude prokazovat nedostatek respektu ke společnosti, bude potrestán za

narušování veřejného pořádku (хулиганство) trestem odnětí svobody až na dva roky, probačními opatřeními nebo výtkou.

(2) Pokud jsou tyto činy doprovázeny kladením odporu vůči orgánům veřejné moci (...) pověřeným chránit veřejný pořádek (...) je možné uložit trest odnětí svobody v horní hranici pěti let.“

ZÁKON Z ROKU 2004 O OCHRANĚ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU BĚHEM SPORTOVNÍCH UTKÁNÍ

25. Zákon z roku 2004 má za cíl zajistit veřejný pořádek během sportovních utkání, předcházet narušení veřejného pořádku a zajistit identifikaci a potrestání těchto narušitelů (čl. 2 zákona).

26. Článek 21 tohoto zákona ve znění účinném v rozhodné době, definoval správní delikt „narušení veřejného pořádku“ během sportovních utkání jako všechny činy narušující veřejný pořádek, zejména slovní provokace nebo účast na potyčkách, vniknutí na hřiště během zápasu, poškozování nebo ničení předmětů a odmítnutí uposlechnutí příkazů příslušníků policie, a to úmyslně před, během nebo po sportovním utkání, přičemž tyto skutky nepředstavují trestný čin dle trestního zákoníku.

27. Podle čl. 25 odst. 1 zákona ve znění účinném v rozhodné době lze za tyto činy uložit pachateli sankci zbavení osobní svobody v délce deseti až patnácti dnů na policejním komisařství nebo uložit pokutu od 200 do 500 bulharských lev (BGN – zhruba 102 až 255 eur podle oficiální směnného kurzu). Soudy mohou rovněž uložit pachateli zákaz návštěv sportovních utkání v rozmezí jednoho až dvou let.

28. Činy, na které dopadá tento zákon, jsou stíhány policejními orgány dle norem a praxe užívané na správní delikty (čl. 26 zákona). Řízení týkající se správního trestání se odehrává před soudem prvního stupně, který přezkoumává věc veřejně, za přítomnosti domnělého pachatele a jeho obhájce (čl. 32 zákona). Rozhodnutí soudu musí být odůvodněné (čl. 33 zákona). Toto rozhodnutí je konečné; v případě uložení trestu není trest považován za trestní odsouzení; není evidován v rejstříku trestů (čl. 32 odst. 1 a 2 zákona, ve znění účinném v rozhodné době).

ZÁSADA *NE BIS IN IDEM* V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ A ŘÍZENÍ O ULOŽENÍ SPRÁVNÍ SANKCE

Zásada *ne bis in idem* v rámci trestního řízení

29. V bulharském právu je trestní řízení souborem norem upravujících stíhání trestných činů (престъпления), které jsou definovány výlučně a taxativně v rámci ustanovení TZ.

30. Pravidlo, podle něhož nikdo nemůže být stíhán nebo trestán dvakrát za stejný trestný čin (zásada *ne bis in idem*), není jako takové formulované v TR. Přesto má tato zásada původ v čl. 24 odst. 1 bod 6 TR, který zní:

„(1) Nové trestní řízení nelze zahájit a probíhající trestní řízení je nutné ukončit:
(...)“

6. pokud je proti téže osobě a pro tentýž trestný čin vedeno jiné trestní řízení, vydáno konečné trestní odsouzení nebo rozhodnutí, (...) kterým se trestní řízení končí.“

Zásada *ne bis in idem* v rámci řízení o uložení správní sankce

31. V bulharském právu jsou správní delikty (административни нарушения) porušením pravidel stanovených právními předpisy, které oproti trestným činům vykazují menší stupeň nebezpečnosti. Tyto správní delikty jsou obecně definovány v právních předpisech upravujících jednotlivé oblasti a lze za ně uložit správní sankce. Řízení o uložení správních sankcí je upraveno zákonem z roku 1969 o správních deliktech a sankcích (dále jen „zákon z roku 1969“).

32. Zásada *ne bis in idem* v rámci řízení o uložení správních sankcí je zakotvena v čl. 17 zákona z roku 1969, který zní:

„Nikdo nemůže být potrestán podruhé za tentýž správní delikt, za který již byl potrestán správním aktem nebo rozhodnutím soudu.“

Zásada *ne bis in idem* a souběh trestního a správního řízení

33. Podle konstantní judikatury bulharského Nejvyššího soudu od 60. let se zásada *ne bis in idem* neuplatní v případě souběhu správní a trestní sankce uložené za tentýž skutek. Nejvyšší soud a Nejvyšší kasační soud, který jej nahradil, totiž nepovažuje uložení správní sankce za překážku následnému trestnímu odsouzení téže osoby za tytéž skutky, pokud je lze kvalifikovat také jako trestný čin (Тълкувателно решение № 85 от 1. 11.1966 г., по н. д. № 79/60 г., ОЧК на ВС; Решение. № 348 от 29. 5.1998 г. по н. д. № 180/1998 г., ВКС, II н. о.; Решение № 564 от 9. 12.2008 г. по н. д. № 626/2008 г., ВКС, I н. о.). Rovněž osvobozující rozhodnutí v rámci trestního řízení není překážkou zahájení řízení o uložení správní sankce za tentýž skutek proti téže osobě (Тълкувателно решение № 46 от 16. 10.1979 г., по н.д. № 36/79 г., ОЧК на ВС).

34. Článek 70 písm. g) zákona z roku 1969 upravuje obnovu správního řízení, v rámci něhož byla uložena sankce, pouze v případě následného trestního odsouzení dotčené osoby za tentýž skutek. Návrh na obnovu řízení může podat pouze krajský státní zástupce a musí být přezkoumán krajským soudem (čl. 72 odst. 1 zákona ve znění účinném v rozhodné době). Znovuobnovené správní řízení musí být následně ukončeno na základě čl. 33 odst. 1 zákona z roku 1969.

35. Ve výkladovém rozsudku ze dne 22. 12. 2015 (Тълкувателно решение № 3 от 22. 12. 2015 г., по тълк. д. № 3/2015 г., ОЧК на ВКС), vydaném po

rozsudku Tsonyo Tsonev proti Bulharsku (č. 2376/03, rozsudek č. 2 ze dne 14. 1. 2010, § 47–57), v němž Soud konstatoval porušení zásady *ne bis in idem* z důvodu uložení správní a trestní sankce stěžovateli za tytéž skutky, bulharský Nejvyšší kasační soud judikatorně obrátil. Po připomenutí judikatury Soudu týkající se zásady *ne bis in idem* konstatoval, že jeho ustálená judikatura v této oblasti je v rozporu s čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy. Zejména uvedl, že pozice zastávaná během desetiletí právní doktrínou a ustálenou judikaturou bulharských soudů, podle níž má trestní řízení přednost před řízením o uložení správní sankce a zásada *ne bis in idem* se aplikuje pouze tehdy, byly-li vytýkané skutky kvalifikovány jako trestné činy vnitrostátním právem, vytváří situace neslučitelné se zákazem trestat či stíhat dvakrát tutéž osobu za tytéž skutky. Nejvyšší kasační soud proto vydal závazné pokyny pro soudy, které činí zásadu *ne bis in idem* použitelnou ve zvláštních případech, kdy jedno jednání může představovat zároveň správní delikt i trestný čin.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 ÚMLUVY

36. Stěžovatel namítá, že byl odsouzen dvakrát za tentýž skutek. Poukazuje na čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy, který zní:

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově zjištěné skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.

3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle čl. 15 Úmluvy.“

A. K přijatelnosti

1. Argumenty stran

a) Vláda

37. Vláda navrhuje, aby Soud prohlásil tuto stížnost za nepřijatelnou z následujících důvodů.

38. Úvodem konstatuje použitelnost čl. 4 Protokolu č. 7 na projednávaný případ. Uvádí, že řízení podle zákona z roku 2004, na základě něhož byl stěžovatel sankcionován, nelze kvalifikovat jako řízení „trestní“ v autonomním smyslu, který je tomuto pojmu přiznáván Úmluvou. Odkazujíc na kritéria vypracovaná Soudem v rozsudku Engel a další proti Nizozemsku (rozsudek ze dne 8. 6. 1976, § 82, Série

A č. 22), vláda uvádí, že protiprávní jednání, za které byl stěžovatel sankcionován v rámci uvedeného řízení, bylo ve vnitrostátním právu kvalifikováno jako správní, dále že následující řízení mělo charakter disciplinární, použije se toliko na osoby účastníci se sportovních událostí a má jen preventivní charakter.

39. Vláda následně poukazuje na nevyčerpání všech opravných prostředků. Uvádí, že krátce po přijetí rozsudku Soudu ve věci Tsonyo Tsonev proti Bulharsku (č. 2376/03, rozsudek č. 2 ze dne 14. 1. 2010), začaly vnitrostátní soudy budovat judikaturu s přímým použitím čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy a ukončily probíhající trestní řízení, pokud jim předcházely správní sankce týkající se týchž skutků (bod 35. výše). Proto má za to, že stěžovatel mohl vznést námitku nedodržení zásady *ne bis in idem* přímo v rámci trestního řízení vedeného vůči němu, například při dovolání k Nejvyššímu kasačnímu soudu (bod 22. výše). Podle vlády stěžovatel přitom tento opravný prostředek nevyužil, nadto výsledek správního řízení nemohl nijak ovlivnit trestní řízení.

40. Podpůrně vláda tvrdí, že stěžovatel měl požádat státního zástupce, aby zahájil řízení o obnově správního řízení za podmínek stanovených v čl. 70 písm. g) zákona z roku 1969 (bod 34. výše) a dosáhl tak zrušení správní sankce, přesto ani tento opravný prostředek nevyužil.

b) Stěžovatel

41. Stěžovatel poukazoval na to, že v projednávaném případě se použije čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy. Přestože bylo první řízení na základě vnitrostátního práva posouzeno jako správní, ve skutečnosti spadá pod „trestní obvinění“ ve smyslu čl. 6 Úmluvy. V tomto směru má za to, že ustanovení zákona z roku 2004 mají obecný význam a týkají se širokého okruhu osob a trest, který mu byl uložen, představoval zbavení svobody, jeho účelem tedy bylo potrestání. Dodává, že po tomto prvním trestu byl stíhán a odsouzen podruhé pro tytéž skutky.

42. Stěžovatel má také za to, že nemohl účinně namítat nedodržení pravidla *ne bis in idem* v rámci trestního řízení. Ačkoli totiž skutečnost, že již byl odsouzen na základě zákona z roku 2004, byla známa orgánům činným v trestním řízení a soudům, ty tomu nepřikládaly žádný význam. Poukazuje na to, že v té době umožňovalo vnitrostátní právo trestně stíhat a potrestat osobu již sankcionovanou v rámci správního řízení. Námitka nedodržení pravidla *ne bis in idem* proto nemohla být úspěšná.

43. V době podání projednávané stížnosti neměl možnost požádat o obnovu správního řízení, v každém případě by mu však tato žádost neumožnila odčinit tvrzený zásah do jeho práva nebýt dvakrát odsouzen za tytéž skutky.

2. Posouzení Soudu

a) K použitelnosti čl 4 Protokolu 7 Úmluvy na projednávaný případ

i. Obecné zásady

44. Soud připomíná, že čl. 4 Protokolu 7 Úmluvy se týká základního práva, na základě něhož nikdo nesmí být souzen nebo potrestán v trestním řízení za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem (Serguei Zolotoukhine proti Rusku, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu, § 58, CEDH 2009). První odstavec čl. 4 Protokolu 7 formuluje tři části zásady *ne bis in idem*: (1) obě řízení musí mít „trestní“ povahu, (2) musí cílit na tytéž skutky a (3) musí se jednat o opakování řízení (Mihalache proti Rumunsku, č. 54012/10, rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2019, § 49).

45. Soud v tomto směru připomíná, že pojem „trestní obvinění“ tak, jak je koncipován v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, je třeba vykládat autonomně. Podle ustálené judikatury se musí existence či neexistence „trestního obvinění“ posuzovat podle tří kritérií, která jsou obecně známá jako „engelovská kritéria“ (Engel a další proti Nizozemsku, rozsudek ze dne 8. 6. 1976, Série A č. 22, § 82; A a B proti Norsku, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 11. 2016, § 107; Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku, č. 55391/13 a 2 další, rozsudek velkého senátu ze dne 6. 11. 2018, § 122). První je právní kvalifikace deliktu ve vnitrostátním právu, druhé je samotná povaha deliktu a třetí stupeň závažnosti hrozící sankce. Druhé a třetí kritérium je alternativní, a nikoli nezbytně kumulativní. To však nebrání přijetí kumulativního přístupu, pokud analýza každého kritéria zvlášť neumožňuje přijetí jasného závěru o existenci trestního obvinění (Serguei Zolotoukhine, výše citovaný, § 53; a A a B proti Norsku, výše citovaný, § 105; viz rovněž Escoubet proti Belgii, č. 26780/95, rozsudek velkého senátu, § 32, CEDH 1999-VII).

ii. Použití těchto zásad na projednávaný případ

46. V projednávané věci vláda nesporně „trestní“ povahu druhého řízení vedeného vůči stěžovateli (bod 38. výše). Soud konstatuje, že použití „engelovských“ kritérií jej přivádí k témuž závěru: řízení bylo kvalifikováno jako trestní ve vnitrostátním právu, protiprávní jednání bylo posuzováno na základě čl. 325 TZ, který se vztahuje na všechny fyzické osoby, a stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce dvou let (body 11.–23., 24. a 29. výše).

47. Naproti tomu Soud poznamenává, že se strany neshodnou v otázce, zda první řízení, v rámci něhož byl stěžovatel potrestán, mělo „trestní“ povahu ve smyslu „engelovských“ kritérií (body 38. a 41. výše).

48. Soud poukazuje na to, že stěžovateli byla uložena sankce zbavení osobní svobody v délce patnácti dní a zákaz vstupu na sportovní utkání v délce dvou let

za to, že narušil veřejný pořádek během fotbalového zápasu. Narušení veřejného pořádku spočívalo ve slovní provokaci a neuposlechnutí příkazů policejních složek (bod 9. výše). Toto protiprávní jednání bylo vnitrostátním právem kvalifikováno jako správní a bylo upraveno čl. 21 zákona z roku 2004 (bod 26. výše). Článek 34 uvedeného zákona upřesňuje mj., že v případě uložení trestu tento není považován za „trestní odsouzení“ podle bulharského práva a není zaznamenán v evidenci rejstříku trestů (bod 28. výše).

49. Navzdory této kvalifikaci podle vnitrostátního práva je nutné konstatovat, že čl. 21 zákona z roku 2004 upravuje všeobecný zákaz narušení veřejného pořádku, který dopadá na všechny fyzické osoby účastnící se sportovního utkání (bod 26. výše).

50. Zákon z roku 2004 stanoví alternativní uložení dvou typů sankcí: pokutu v rozmezí 200 až 500 BGN (okolo 102 až 255 eur podle oficiálního směnného kurzu) nebo zbavení osobní svobody pachatele v délce od deseti do patnácti dnů (bod 27. výše). Soudy si vybraly uložení druhé z uvedených sankcí, tedy zbavení osobní svobody v maximální možné délce podle zákona (bod 9. výše). Jedná se o sankci odnětí svobody, u které se podle ustálené judikatury Soudu presumuje „trestní“ povaha obvinění vůči stěžovateli (Sergueï Zolotoukhine, výše citovaný, § 56).

51. Je pravdou, že stěžovateli byl rovněž uložen zákaz účasti na sportovních utkáních v délce dvou let, přičemž Soud již uzavřel, že takové opatření samo o sobě nepřisuzuje řízení vedenému podle vnitrostátního práva trestní povahu (Seražin proti Chorvatsku, č. 19120/15, rozsudek ze dne 9. 10. 2018, § 91). Dle Soudu je však nutné rozlišit projednávanou věc od případu Seražin citovaného výše, neboť na rozdíl od něj byl stěžovateli uložen zákaz účasti na sportovních utkáních spolu s hlavním trestem odnětí svobody, tyto dva tresty mu byly uloženy stejným soudem v rámci jediného řízení, jehož účelem bylo mj. potrestání (bod 25. výše).

52. Ve světle těchto faktorů a za použití kritérií stanovených v rozsudku Engel a další (výše citovaný, § 82) má Soud za to, že první řízení vedené proti stěžovateli mělo „trestní“ povahu v autonomním smyslu Úmluvy. Z toho vyplývá, že čl. 4 Protokolu 7 Úmluvy dopadá na projednávanou věc a že námitka vlády vycházející z nepřijatelnosti *ratione materiae* projednávané stížnosti musí být odmítnuta.

b) K vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků

i. Obecné zásady

53. Obecné zásady v otázce vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků byly připomenuty velkým senátem v jeho rozsudku Vučković a další proti Srbsku (č. 17153/11 a 29 dalších, úvodní námitka rozsudku velkého senátu ze dne 25. 3. 2014, § 69–77).

ii. Použití v projednávané věci

54. Vláda je zaprvé toho názoru, že stěžovatel mohl přímo uplatnit čl. 4 Protokolu 7 Úmluvy před vnitrostátními trestními soudy a žádat je o ukončení druhého trestního řízení pro neslučitelnost se zásadou *ne bis in idem* (bod 39. výše).

55. Soud proto poukazuje na skutečnost, že na základě ustálené (od roku 1960) judikatury nejvyšší vnitrostátní soudní instance, která byla stále platná v době rozhodných skutečností, nebylo pravidlo *ne bis in idem* použitelné v případě souběhu správní sankce a trestu uloženého za tentýž protiprávní čin. Nejvyšší soud a Nejvyšší kasační soud, který jej nahradil, nepovažovaly uložení správní sankce za překážku následnému trestnímu odsouzení téže osoby za tytéž činy, pokud bylo možno tyto činy kvalifikovat rovněž jako trestné (bod 33. výše).

56. Je pravdou, že bulharský Nejvyšší kasační soud v této otázce judikatorně obrátil ve svém výkladovém rozsudku ze dne 22. 12. 2015 (bod 35. výše). Je však třeba konstatovat, že tento vývoj vnitrostátní judikatury nastal pět let po vyhlášení rozsudku Nejvyššího kasačního soudu ze dne 5. 10. 2010, kterým byl odmítnut poslední vnitrostátní opravný prostředek stěžovatele (bod 23. výše).

57. Je pravdou, že stěžovatel se před vnitrostátními soudy nedovolával nedodržení zásady *ne bis in idem*. Přesto, za konkrétních okolností projednávané věci a zejména vzhledem k tehdejší vnitrostátní judikatuře v této otázce (viz body 33. a 55. výše) a skutečnosti, že Nejvyšší kasační soud musel v roce 2015 přijmout výkladový rozsudek měnící tuto judikaturu (viz body 35. a 56. výše), všechny námitky vycházející z nedodržení uvedeného pravidla, které stěžovatel mohl vznést před koncem řízení před vnitrostátními trestními soudy, neměly rozumnou šanci na úspěch. Z toho vyplývá, že taková námitka nemůže představovat dostatečně „účinný“ opravný prostředek ve smyslu judikatury uváděné v bodě 53. výše.

58. Je tedy namístě zamítnout tuto první část námítky vznesené vládou, týkající se nevyčerpání opravných prostředků.

59. Pokud jde o druhý argument vlády, tedy žádost o obnovu správního řízení na základě čl. 70 písm. g) zákona z roku 1969 o správních deliktech a sankcích (bod 40. výše), Soud poznamenává, že se jedná o mimořádný opravný prostředek, který může být podán pouze státním zástupcem (bod 34. výše). Proto nelze tento prostředek považovat za dostatečně a přímo dostupný stěžovateli ve smyslu judikatury Soudu (viz, *mutatis mutandis*, Parrillo proti Itálii, č. 46470/11, rozsudek velkého senátu, § 101, CEDH 2015, v němž Soud připomněl, že vzhledem ke skutečnosti, že v italském právním řádu nemají účastníci přímý přístup k Ústavnímu soudu, nemůže taková stížnost spadat pod opravný prostředek, jehož vyčerpání Úmluva požaduje).

60. Z těchto důvodů je třeba zamítnout rovněž druhou část námítky vlády týkající se nevyčerpání opravných prostředků.

c) K dodržení ostatních podmínek přijatelnosti

61. Vzhledem k tomu, že tato stížnost není zjevně nepřijatelná z jiných důvodů předvídaných čl. 35 Úmluvy, prohlašuje ji Soud za přijatelnou.

B. K věci samé

I. Argumenty stran

a) Stěžovatel

62. Stěžovatel uvádí, že řízení vedená vůči němu vyústila v jeho dvojitý odsouzení za tytéž skutky. Podle něj přitom nebyla v projednávané věci splněna kritéria pro vedení těchto řízení stanovená v rozsudku A a B proti Norsku (výše citovaný). Stěžovatel má zejména za to, že obě předmětná řízení nebyla dostatečně úzce věcně spojena z následujících důvodů.

63. Podle stěžovatele měla obě řízení trestní povahu a nesledovala tak cíle, které by se doplňovaly. Jejich souběžné vedení pro něj nemohlo mít předvídatelné následky. Řízení nebyla koordinována tak, aby se zabránilo opakování při shromažďování a vyhodnocování důkazů, vzhledem k tomu, že titíž svědkové nejprve podali svědectví v rámci správního řízení a následně v průběhu trestního řízení. Nakonec sankce uložená mu v rámci správního řízení nebyla zohledněna soudy v rámci následného trestního řízení.

64. Stěžovatel má za to, že byl vystaven nepřiměřené zátěži a že souběh obou odsouzení představuje porušení zásady *ne bis in idem* zakotvené čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

b) Vláda

65. Vláda připouští, že správní delikt a trestný čin, za něž byl stěžovatel odsouzen, byly totožné. Má však za to, že dvojitý stíhání v této věci zapadá do jednotného mechanismu sankcí proti fenoménu sportovního chuligánství a je souladné s čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy. Zejména považuje za naplněná kritéria stanovená v rozsudku A a B proti Norsku (výše citovaný), a to z následujících důvodů.

66. Obě řízení byla zahájena a vedena souběžně. Správní řízení bylo dokončeno jako první, následováno trestním řízením. Existuje tak podle vlády dostatečně úzká časová souvislost mezi oběma řízeními.

67. Vláda má za to, že existuje rovněž dostatečně jasná úzká věcná spojitost mezi oběma řízeními. Podle vlády se cíle obou řízení doplňovaly: správní řízení mělo preventivní účel, zatímco trestní řízení mělo represivní účel. Jejich souběžné vedení bylo pro stěžovatele předvídatelné. Shromážděné důkazy nebyly totožné.

Správní sankce byla zahrnuta v trestní sankci, neboť v okamžiku trestního odsouzení byla možnost přistoupit k výkonu správní sankce již promlčena. Uložené sankce byly také přiměřené a plně odůvodněné.

68. S odkazem mj. na judikaturu Soudního dvora Evropské unie, zejména rozsudek vydaný dne 20. 3. 2018 uvedeným soudem v rámci předběžné otázky položené soudem v Bergame (věc C524/15, Luca Menci), vláda dodává, že právo Evropské unie nebrání souběhu správní a trestní sankce, pokud tato opatření sledují legitimní cíl a respektují zásadu proporcionality. Vláda nabádá Soud, aby zaujal tentýž přístup, přičemž považuje souběh obou řízení v projednávané věci za odůvodněné omezení zásady *ne bis in idem*.

2. Posouzení Soudu

a) Obecné zásady

69. Soud připomíná, že obecné zásady týkající se kritérií slučitelnosti obou řízení (trestního a správního) s čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy byly vysvětleny v jeho rozsudku A a B proti Norsku (výše citovaný, § 130–134). Tyto zásady mohou být shrnuty následovně.

70. Za určitých podmínek nevylučuje čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy vedení obou řízení až do jejich skončení. K přesvědčení Soudu o absenci opakování řízení nebo trestů (*bis*), které zakazuje čl. 4 Protokolu č. 7, musí žalovaný stát zejména přesvědčivě prokázat, že daná kombinovaná řízení vykazují „dostatečně úzkou věcnou a časovou spojitost“. Jinými slovy, je třeba prokázat, že se tato řízení doplňovala takovým způsobem, že tvořila jednotný souvislý celek. To znamená, nejenže sledované cíle a prostředky použité k jejich dosažení se musí v zásadě doplňovat a mít časovou souvislost, ale rovněž, že možné následky takového právního uspořádání musí být ve vztahu k dotčenému jednotlivci přiměřené a předvídatelné (*ibid.*, § 130).

71. Relevantní okolnosti pro rozhodnutí o existenci dostatečně úzké věcné spojitosti jsou zejména tyto: zda různá řízení sledují cíle, které se doplňují a které se týkají – nejen *in abstracto*, ale také *in concreto* – různých aspektů daného společensky škodlivého jednání; zda je kombinace daných řízení předvídatelným důsledkem téhož postihovaného jednání, a to v právu i v praxi (*idem*); zda jsou příslušná řízení vedena takovým způsobem, kterým se v maximální možné míře zabrání opakování při shromažďování a hodnocení důkazů, zejména skrze odpovídající vzájemnou součinnost mezi jednotlivými příslušnými orgány, díky které se prokázané skutkové okolnosti využijí i v druhém řízení; a zda je sankce uložená v řízení, které bylo skončeno jako první, zohledněna v řízení, které je skončeno jako poslední, s cílem zamezit, aby byl dotčený jednatel v konečném důsledku vystaven nadměrné zátěži, přičemž pravděpodobnost posledně zmiňovaného rizika

je nejnižší, pokud existuje mechanismus započtení, kterým se zajistí přiměřenost celkové výše všech uložených sankcí (*ibid.*, § 131 a 132).

72. Podmínka časové spojitosti nezbytně nevyžaduje, aby byla obě řízení vedena od začátku do konce souběžně. Stát by měl mít možnost rozhodnout se pro vedení řízení postupně v případech, kdy je takový postup odůvodněn zájmy na účinnosti a řádném výkonu spravedlnosti, sleduje různé společenské cíle a nezpůsobuje dotyčnému nepřiměřenou újmu. V každém případě však nesmí chybět dostatečně úzká časová spojitost tak, aby jednotlivec nebyl vystaven nejistotě a zdlouhavosti a aby se řízení v čase příliš neprotahovala, a to i tam, kde příslušný vnitrostátní systém stanoví „ucelený“ mechanismus obsahující oddělenou správní a trestní složku. Čím je spojitost v čase slabší, tím větší je potřeba, aby stát objasnil a zdůvodnil průtahy, za které může být při vedení řízení odpovědný (*ibid.*, § 134).

b) Použití na projednávaný případ

73. Soud konstatuje, že jednání stěžovatele ze dne 17. 5. 2008 vedlo ke dvěma různým řízením. Dne 18. 5. 2008 bylo vůči němu zahájeno správní řízení na základě zákona z roku 2004 (bod 8. výše). Bylo ukončeno dne 29. 5. 2008 uložením sankce zbavení osobní svobody v délce patnácti dní a zákazem účasti na sportovních utkáních (bod 9. výše). Po zatčení stěžovatele dne 17. 5. 2008 bylo rovněž zahájeno trestní řízení, které bylo ukončeno dne 5. 10. 2010, ke kterémužto dni Nejvyšší kasační soud odmítl dovolání stěžovatele proti rozsudkům soudů nižších stupňů, které jej odsoudily ke dvěma letům odnětí svobody (body 11.–23. výše).

74. Soud připomíná, že ve své analýze použitelnosti čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy v projednávané věci uzavřel, že tato dvě řízení se týkala „trestního obvinění“ (body 46.–52. výše).

75. Rovněž konstatuje, že protiprávní jednání, za které byl stěžovatel sankcionován v rámci obou řízení, vyplývá ze stejného postihovaného jednání, jež se odehrálo během téhož sportovního utkání.

76. Za těchto okolností musí Soud rozhodnout, zda byla v projednávané věci respektována kritéria slučitelnosti s čl. 4 Protokolem č. 7 Úmluvy popsaná v bodech 70.–72. výše, tj. zda byla obě dotčená řízení spojená „dostatečně úzkou věcnou a časovou spojitostí“.

77. Poznamenává, že obě řízení byla zahájena současně a probíhala souběžně až do 29. 5. 2008, kdy skončilo správní řízení konečným rozsudkem (bod 9. výše). Trestní řízení pokračovalo po tomto datu a skončilo více než o dva roky a 4 měsíce později, tj. v říjnu 2010 (bod 23. výše). Ve světle těchto skutečností a s ohledem na judikaturu týkající se této otázky (bod 72. výše) má Soud za to, že v projednávané věci existuje dostatečně úzká časová spojitost mezi oběma řízeními.

78. Pokud jde o věcnou spojitost mezi oběma řízeními, Soud zaprvé konstatuje, že jak správní, tak trestní řízení sledovala v podstatě stejný cíl, a to potrestat

narušení veřejného pořádku způsobené stěžovatelem při fotbalovém zápase dne 17. 5. 2008. Zadruhé ze spisu vyplývá, že prokázané skutkové okolnosti nebyly použity v rámci trestního řízení: výsledky týchž očitých svědků událostí ze dne 17. 5. 2008 byly provedeny a vyhodnoceny v každém řízení zvlášť (body 10., 12., 14. a 18. výše). Zatřetí Soud uvádí, že sankce zbavení svobody uložená stěžovateli ve správním řízení nebyla zohledněna v trestních rozhodnutích ani v rámci délky trestu odnětí svobody, ani v rámci odečtu dnů strávených stěžovatelem ve vazbě či v domácím vězení (body 18., 21. a 23. výše).

79. S přihlédnutím k těmto skutečnostem, z nichž první, tedy že obě řízení sledovala stejný represivní cíl, je zvláště významná, má Soud za to, že zde nebyla dostatečná věcná souvislost mezi správním a trestním řízením vedeným vůči stěžovateli.

80. Soud proto uzavírá, že kritéria stanovená v jeho rozsudku A a B proti Norsku (výše citovaný) nebyla v projednávaném případě naplněna. Zejména při absenci dostatečné věcné souvislosti mezi správním a trestním řízením vedeným vůči stěžovateli nelze mít za to, že tato řízení se týkají jednotného mechanismu sankcí v rámci vnitrostátního práva bojujícího s fenoménem sportovního chuligánství. Stěžovatel tedy byl stíhán a potrestán dvakrát za tentýž trestný čin, v rozporu se zásadou *ne bis in idem*.

81. Proto došlo k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;

2. *Prohlašuje*, že došlo k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy;

(...)

(Zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a JUDr. Zuzana Brzobohatá)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
5. 11. 2020
VĚC ČWIK PROTI POLSKU
(rozsudek ve věci Čwik proti Polsku, stížnost č. 31454/10)

Dotčené články Úmluvy:

čl. 6 odst. 1, čl. 3

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

§ 89 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:

spravedlivé řízení – zákaz mučení – trestní řízení – dokazování

Použití důkazu získaného v důsledku zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy ze strany soukromých osob

Autorský komentář:

V rámci projednávané věci byl v trestním řízení proti stěžovateli využit přepis nahrávky třetí osoby, kdy tento přepis potvrzoval účast stěžovatele na obchodu s drogami. Samotná nahrávka však byla vyhotovena za okolností, kdy byla třetí osoba podrobena zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy, a to ze strany dalších členů organizované zločinecké skupiny.

Soud se proto v předkládaném rozsudku zabýval otázkou použitelnosti důkazu získaného v rozporu s absolutním zákazem zacházení podle čl. 3 Úmluvy s třetí osobou, tedy nikoliv se stěžovatelem, ze strany soukromých osob, tedy nikoliv úředních osob, a jeho následného dopadu na právo na spravedlivý proces stěžovatele podle čl. 6 odst. 1. Ve věci nevěnoval bližší pozornost tomu, zda zacházení s třetí osobou naplňovalo přímo znaky mučení, nýbrž se spokojil s tím, že toto zacházení dle zjištění vnitrostátních soudů dosahuje minimální úrovně závažnosti pro to, aby spadalo pod zákaz v čl. 3 Úmluvy.

Soud dospěl k závěru, že takový důkaz nelze použít a není přitom důležité, že nebyl rozhodující pro shledání viny stěžovatele, nebo že ke špatnému zacházení nedošlo ze strany úředních osob, jež do jeho pořízení nebyly nikterak zapojeny ani jej neschvalovaly. Vnitrostátní soudy se v předmětné věci navzdory námitkám stěžovatele o takový důkaz opíraly v rámci zjišťování skutkového stavu, jakož i při rozhodování o vině, a nezabývaly se informační hodnotou takto poří-

zeného důkazu nebo jeho dopadem na právo na spravedlivý proces stěžovatele. Připuštění předmětného důkazu tudíž způsobilo, že řízení ve věci stěžovatele bylo jako celek nespravedlivé.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel, který je polským státním příslušníkem, působil v organizované zločinecké skupině zaměřené na obchod s kokainem. V roce 1997 se společně s K. G., dalším členem zločinecké organizace, pokusili o osamostatnění od původní organizace, když značnou část kokainu zatajili. Organizace posléze K. G. unesla a trýznila za účelem zjištění informací o zmiňovaném kokainu a financích náležejících skupině, což bylo zaznamenáno na audiokazetu. Zacházení, jemuž byl K. G. podroben, zahrnovalo například polévání vroucí vodou. K. G. jakožto rukojmí byl po policejním zásahu osvobozen, přičemž policie při svém zásahu předmětnou audiokazetu zajistila. Následně v roce 2008 byl stěžovatel odsouzen za obchodování s kokainem ke 12 letům trestu odnětí svobody. Prvostupňový soud se opíral zejména o svědectví dvou členů původní zločinecké organizace, kteří se rozhodli spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Nahrávka K. G. přitom v řízení proti stěžovateli sloužila jako podpůrný důkaz, který soud vyhodnotil tak, že potvrzuje účast stěžovatele na obchodu s kokainem. Stěžovatel v odvolání, mimo jiné, rozporoval použití přepisu nahrávky K. G. jako důkazu, jelikož relevantní trestně-právní předpisy zamezují přípustnosti důkazu získaného nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Odvolací soud však shledal, že se dané ustanovení vztahuje výlučně na orgány činné v trestním řízení, nikoliv na soukromé osoby. Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele jako zjevně neopodstatněné.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

43. Stěžovatel podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy namítá, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces. Uvádí, že soudy neměly připustit jako důkaz nahrávku výpovědi K. G., jež byla získána v důsledku mučení ze strany členů zločinecké organizace. (...)

44. Článek 6 odst. 1 Úmluvy v rozsahu, v jakém je relevantní, stanovuje:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) soudem (...), který rozhodne o (...) oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. (...)

(...)“

B. K věci samé

1. Tvrzení stěžovatele

46. Stěžovatel tvrdí, že vyjádření K. G. byla jako důkaz nepřipustná dle § 171 odst. 7 trestního řádu. Podle jeho názoru soudy nesprávně vyložily dané ustanovení tím, že se domnívaly, že se použije výlučně na důkazy získané v důsledku donucení ze strany úřední osoby. Stěžovatel uvádí, že není stěžejní, zda došlo k donucení ze strany představitele veřejné moci nebo ze strany soukromé osoby, neboť jakékoli výpovědi získané takovým způsobem nemohou být svobodným vyjádřením. Mučená osoba je ochotná říct cokoli, aby se vyhnula dalšímu nátlaku. (...)

47. Vzhledem k tomu, že K. G. byl podroben mučení, náhodné věty, které vyřkl a které jsou nahrané na audiokazetě, by neměly být považovány za důkaz o skutečnostech, o nichž se mluvilo. Nebylo možné, aby soudy provedly řádné posouzení těchto vyjádření a existovalo značné riziko, že byla nepravdivá.

(...)

50. (...) Stěžovatel (...) nesouhlasí s vnitrostátními soudy také v tom, že důkaz v podobě výpovědi K. G. byl podpůrným důkazem. Na tento důkaz bylo opakovaně odkazováno v návrhu obžaloby a v odůvodnění prvostupňového a odvolacího soudu.

2. Tvrzení vlády

51. Vláda tvrdí, že otázky spjaté s připuštěním a hodnocením důkazů spadají do výlučné pravomoci vnitrostátních soudů. Na druhé straně má Soud pravomoc zkoumat, zda bylo řízení ve věci stěžovatele jako celek spravedlivé. V rámci posuzování spravedlnosti řízení jsou relevantní následující hlediska: dodržování práva na obhajobu, kvalita důkazů a jejich vliv na výsledek řízení.

52. Pokud jde o právo na obhajobu, vláda uvádí, že bylo plně respektováno. Stěžovatel měl možnost namítat nepřipustnost sporných důkazů a postavit se proti jejich použití (...). Odvolací soud shledal, že připuštění záznamu bylo v souladu s právními předpisy. Zjistil, že vyjádření K. G. byla zaznamenána na audiokazetě soukromými osobami, mimo rozsah řízení a zároveň nebyla pořizena pro účel tohoto řízení. Mohla být tedy posuzována stejným způsobem jako ostatní důkazy. Kromě toho vláda uvádí, že existuje silný veřejný zájem na stíhání rozsáhlých drogových trestných činů, jako jsou trestné činy spáchané stěžovatelem.

53. Vláda zdůrazňuje, že § 171 odst. 7 trestního řádu se vztahuje pouze na vyšetřovací a soudní orgány a je použitelný na výpovědi učiněné v průběhu ří-

zení a pro účely tohoto řízení. Výpovědi získané nepřímou – například výslechem svědka soukromou osobou mimo řízení – tudíž nespádají pod rozsah předmětného ustanovení. Polské právo nezakazuje použití výpovědí získaných v důsledku činnosti soukromých osob jako důkazu. Tento výklad potvrzuje jak vnitrostátní judikatura, tak právní doktrína.

54. Co se týče kvality důkazů, vláda uvádí, že záznam vyjádření K. G. získala policie při prohlídce dne 3. 4. 1998, a to za účelem vyšetřování jeho únosu a mučení. Záznam byl tedy pořízen několik let před zahájením řízení proti stěžovateli. Výpovědi navíc nebyly zaznamenány pro účely řízení, nýbrž pro soukromé účely skupiny jednotlivců, jež byly trestní povahy.

(...)

55. Pokud jde o vliv důkazů na řízení, vláda uvádí, že vyjádření K. G. byla pouze podpůrné povahy a nebyla rozhodující pro shledání stěžovatele jako vinného. Vláda poukazuje na to, že zjištění prvostupňového soudu týkající se skutkových okolností a viny stěžovatele byla založena především na výpovědích L. P. a M. W. Nahrávka pak pouze potvrdila již prokázané skutečnosti a důvěryhodnost svědectví L. P. a M. W. Prvostupňový soud se navíc odvolával na další důkazy (...) Dospěl k závěru, že (...) uvedené důkazy byly soudržné a tvořily jednotný celek. Odvolací soud neshledal žádné nedostatky v hodnocení důkazů ze strany soudu prvostupňového.

(...)

57. Vláda zdůrazňuje, že projednávaná věc se značně liší od věci Gäfgen proti Německu (č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. 6. 2010) a dalších obdobných případů, v nichž byla svědectví získána v důsledku zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Na rozdíl od věci Gäfgen proti Německu (cit. výše) došlo v projednávané věci k násilí ze strany soukromých osob a nikoliv vůči stěžovateli, nýbrž vůči třetí osobě. Je nezbytné rozlišovat mezi případy, kdy byly důkazy získané v důsledku protiprávního jednání vnitrostátních orgánů, a případy, kdy se protiprávního jednání dopustily soukromé osoby.

58. Vláda uzavírá, že se stěžovateli dostalo spravedlivého řízení.

3. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

59. Soud podotýká, že ačkoli jsou ve stížnosti namítána porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, zásady formulované v souvislosti s čl. 3 jsou pro posouzení věci (...) vysoce relevantní.

(i) S ohledem na čl. 3

60. Soud opakuje, že zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání je základní hodnotou v demokratických společnostech (viz, kromě dalších, Gafgen proti Německu, cit. výše, § 87; a El-Masri proti Severomakedonské republice, č. 39630/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. 12. 2012, § 195). Představuje součást samotné podstaty Úmluvy a je rovněž hodnotou civilizace, jež je úzce propojena s respektem k lidské důstojnosti (viz Bouyid proti Belgii, č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 28. 9. 2015, § 81 a 89–90). Předmětný zákaz je absolutní, neboť se od něj nelze odchytil ani v případě veřejného ohrožení státní existence, nebo za nejdůležitějších okolností, jakými jsou boj proti terorismu a organizované trestné činnosti, bez ohledu na jednání dotčené osoby (viz Khlaifia a další proti Itálii, č. 16483/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 12. 2016, § 158).

61. Obecný přístup Soudu při zkoumání, zda byla osoba „podrobena zacházení“, které je „nelidské nebo ponižující“ ve smyslu čl. 3, zahrnuje důraz na skutečnost, že pokud má dané zacházení spadat do rozsahu dotčeného ustanovení, musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti. Posouzení úrovně závažnosti je relativní a závisí na všech okolnostech věci, zejména na trvání tohoto zacházení, jeho dopadu na fyzické a duševní zdraví a v některých případech na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti (viz Muršić proti Chorvatsku, č. 7334/13, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 10. 2016, § 97; Paposhvili proti Belgii, č. 41738/10, rozsudek velkého senátu ze dne 13. 12. 2016, § 174; Khlaifia a další proti Itálii, cit. výše, § 159; a Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, § 116).

62. Vystavení osoby špatnému zacházení, které dosahuje takové minimální úrovně závažnosti, obvykle zahrnuje skutečné tělesné zranění nebo intenzivní fyzické či duševní utrpení. Avšak i při absenci těchto charakteristik může být předmětné zacházení hodnoceno jako ponižující a spadat pod zákaz stanovený v čl. 3, pokud tímto zacházením dojde k ponižení nebo pokoření jednotlivce, prokazující nedostatek respektu k lidské důstojnosti nebo snížení jeho lidské důstojnosti, nebo pokud vzbudí pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti, které mohou narušit psychickou a fyzickou odolnost jednotlivce. Může přitom postačovat, že je oběť ponižena v jejich vlastních očích, a to i za situace, že není ponižena v očích ostatních (viz Bouyid proti Belgii, cit. výše, § 87).

63. Z povinnosti Vysokých smluvních stran podle čl. 1 Úmluvy zajistit všem v jejich jurisdikci práva a svobody vymezené v Úmluvě společně ve spojení s čl. 3 plyne požadavek na to, aby státy přijaly opatření, která zajistí, že jednotlivci v jejich jurisdikci nebudou vystaveni mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení, včetně špatného zacházení ze strany soukromých osob (viz, kromě dalších, A. proti Spojenému království, č. 25599/94, rozsudek ze dne

23. 9. 1998, § 22; a O’Keeffe proti Irsku, č. 35810/09, rozsudek velkého senátu ze dne 28. 1. 2014, § 144). Tato opatření by měla poskytovat účinnou ochranu a měla by zahrnovat přiměřené kroky k zabránění špatnému zacházení, o kterém vnitrostátní orgány vědí nebo by měly vědět (viz, kromě dalších, Osman proti Spojenému království, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. 10. 1998, § 73; Z. a další proti Spojenému království, č. 29392/95, rozsudek velkého senátu ze dne 10. 5. 2001, § 73). Rozsah pozitivních povinností státu se však může lišit v případech, kdy bylo zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy způsobeno v důsledku zapojení úřední osoby a případy, kdy k násilí došlo ze strany soukromých osob (viz Beganović proti Chorvatsku, č. 46423/06, rozsudek ze dne 25. 6. 2009, § 69).

64. Článek 3 Úmluvy dále zakládá pozitivní povinnost provést úřední vyšetřování (viz Assenov a další proti Bulharsku, č. 24760/94, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, § 102). Takovou pozitivní povinnost nelze považovat za omezenou pouze na případy špatného zacházení ze strany úředních osob (viz M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. 12. 2003, § 151; Šečić proti Chorvatsku, č. 40116/02, rozsudek ze dne 31. 5. 2007, § 53; Beganović proti Chorvatsku, cit. výše, § 66).

65. Bylo shledáno, že pozitivní povinnost státu chránit osoby před zakázaným špatným zacházením ze strany soukromých osob vyvstává v řadě případů, a to za předpokladu, že podle zjištění Soudu dosáhlo špatné zacházení minimální úrovně závažnosti. Tato povinnost (...) byla shledána, mimo jiné, v následujících kontextech: bití dítěte holí nevlastním otcem (viz A. proti Spojenému království, cit. výše, § 22–24); zanedbávání a špatné zacházení s dětmi jejich rodiči (viz Z. a další proti Spojenému království, cit. výše, § 74) nebo nevlastním otcem (viz E. a další proti Spojenému království, č. 33218/96, rozsudek ze dne 26. 11. 2002, § 89); znásilnění (viz, kromě dalších, M. C. proti Bulharsku, cit. výše, § 148; a S. Z. proti Bulharsku, č. 29263/12, rozsudek ze dne 3. 3. 2015, § 41); násilné napadení věřících (viz Gldani Congregation of Jehovah’s Witnesses a další proti Gruzii, č. 71156/01, rozsudek ze dne 3. 5. 2007, § 102); domácí násilí a ohrožující jednání (viz, kromě dalších, Opuz proti Turecku, č. 33401/02, rozsudek ze dne 9. 6. 2009, § 161; a Volodina proti Rusku, č. 41261/17, rozsudek ze dne 9. 7. 2019, § 74–75); sektářské násilí vůči školákům a jejich rodičům (viz P. F. a E. F. proti Spojenému království, č. 28326/09, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 23. 11. 2010, § 38); závažná napadení jednotlivců (viz, kromě dalších, Beganović proti Chorvatsku, cit. výše, § 66; Denis Vasiljev proti Rusku, č. 32704/04, rozsudek ze dne 17. 12. 2009, § 95; Dimitar Shopov proti Bulharsku, č. 17253/07, rozsudek ze dne 16. 4. 2013, § 49; Irina Smirnova proti Ukrajině, č. 1870/05, rozsudek ze dne 13. 10. 2016, § 73); útok na člena hnutí Hare Krišna (viz Milanović proti Srbsku, č. 44614/07, rozsudek ze dne 14. 12. 2010, § 87); sterilizace romské ženy bez informovaného souhlasu (viz V. C. proti Slovensku, č. 18968/07, rozsudek ze

dne 8. 11. 2011, § 119; sexuální zneužívání dětí učitelem na základní škole (viz O' Keeffe, cit. výše, § 153); homofobní násilí (viz Identoba a další proti Gruzii, č. 73235/12, rozsudek ze dne 12. 5. 2015, § 71); a špatné zacházení s dítětem ze strany učitelů mateřské školy (viz V. K. proti Rusku, č. 68059/13, rozsudek ze dne 7. 3. 2017, § 172.).

66. Výše uvedené případy potvrzují, že zákaz špatného zacházení stanovený v čl. 3 chrání každou osobu bez ohledu na to, zda toto špatné zacházení provádí úřední nebo soukromá osoba, a to za předpokladu, že předmětná forma špatného zacházení dosáhla minimální úrovně závažnosti požadované podle tohoto ustanovení (k poslednímu zmíněnému viz judikatura uvedená v bodech 61–62 výše). Soud nedávno potvrdil použitelnost testu minimální úrovně závažnosti na špatné zacházení ze strany soukromých osob (viz Virgiliu Tănase proti Rumunsku, cit. výše, § 121).

67. To potvrzuje i přístup Soudu ve věcech vyhoštění, kdy bylo vzhledem k absolutní povaze zaručeného práva přijato, že čl. 3 se použije nejen na nebezpečí vycházející z jednání státních orgánů, ale také na nebezpečí vycházející z jednání osob nebo skupin osob, které nejsou úředními osobami [viz H. L. R. proti Francii, č. 24573/94, rozsudek ze dne 29. 4. 1997, § 39–40 ohledně rizika ze strany obchodníků s drogami; (...); a J. K. a další proti Švédsku, č. 59166/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. 8. 2016, § 80 a 121 ohledně rizika ze strany al-Káidy nebo jiných soukromých skupin].

68. Soud připomíná, že čl. 3 Úmluvy zakotvuje absolutní právo. Vzhledem k tomu vůči němu nelze poměřovat další zájmy, jakými jsou závažnost vyšetřovaného trestného činu či veřejný zájem na účinném trestním stíhání, neboť by to nalomilo jeho absolutní povahu. Ochrany lidského života ani zajištění odsouzení v trestním řízení nelze dosáhnout na úkor absolutního práva nebýt vystaven špatnému zacházení podle čl. 3 Úmluvy. Představovalo by to totiž obětování dotčených hodnot a diskreditovalo výkon spravedlnosti (viz Gäfgen proti Německu, cit. výše, § 176).

69. V této souvislosti Soud dále poznamenává, že dle Výboru Spojených národů pro lidská práva, jak je uvedeno ve všeobecném komentáři č. 20 ze dne 10. 3. 1992 o zákazu mučení a krutého zacházení nebo trestání, je povinností státu poskytnout všem osobám ochranu vůči činům, jež jsou zakázané čl. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, a to včetně zacházení ze strany osob v soukromém postavení (...).

(ii) S ohledem na čl. 6 odst. 1

70. Soud připomíná, že jeho povinností podle čl. 19 Úmluvy je zajistit plnění závazků přijatých Vysokými smluvními stranami Úmluvy. Zvláště není jeho úkolem zabývat se skutkovými nebo právními pochybeními, kterých se údajně dopus-

til vnitrostátní soud, pokud neporušují práva a svobody chráněné Úmluvou. I když čl. 6 zaručuje právo na spravedlivý proces, nestanovuje žádná pravidla přípustnosti důkazů jako takových, což je především otázkou vnitrostátní právní regulace [viz Schenk proti Švýcarsku, č. 10862/84, rozsudek ze dne 12. 7. 1988, § 45–46; Teixeira de Castro proti Portugalsku, č. 25829/94, rozsudek ze dne 9. 6. 1998, § 34; Heglas proti České republice, č. 5935/02, rozsudek ze dne 1. 3. 2007, § 84; Moreira Ferreira proti Portugalsku (č. 2), č. 19867/12, rozsudek velkého senátu ze dne 11. 7. 2017, § 83].

71. Úlohou Soudu tedy v zásadě není určit, zda určité druhy důkazů – například důkazy získané nezákonně z hlediska vnitrostátního práva – mohou být přípustné. Otázka, která musí být zodpovězena, je, zda bylo řízení jako celek spravedlivé, a to včetně způsobu, jakým byly důkazy pořízeny. To zahrnuje posouzení namítané nezákonnosti a v případě, kdy se jedná o porušení jiného práva podle Úmluvy, povahy zjištěného porušení (viz kromě dalšího Khan proti Spojenému království, č. 35394/97, rozsudek ze dne 12. 5. 2000, § 34; P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98, rozsudek ze dne 25. 9. 2001, § 76).

72. Při zjišťování toho, zda bylo řízení jako celek spravedlivé, je třeba rovněž přihlížet k tomu, zda byla dodržována práva obhajoby. Zejména je třeba přezkoumat, zda byla stěžovateli dána možnost zpochybnit pravost důkazů a namítat jejich použití. Kromě toho je třeba vzít v úvahu kvalitu důkazů, stejně jako okolnosti, za nichž byly pořízeny, a zda tyto okolnosti vyvolávají pochybnosti o jejich věrohodnosti nebo přesnosti. Ačkoli žádný problém z pohledu spravedlnosti řízení nevystává v případě, že pořízené důkazy nebyly podloženy dalšími podklady, je třeba poznamenat, že pokud jsou důkazy velmi silné a neexistuje riziko, že by byly nespolehlivé, odpovídá tomu slabší potřeba podpůrných důkazů (viz mimo jiné Khan proti Spojenému království, cit. výše, § 35 a 37; Jalloh proti Německu, č. 54810/00, rozsudek velkého senátu ze dne 11. 7. 2006, § 96). V této souvislosti Soud dále přikládá váhu tomu, zda dotčené důkazy byly nebo nebyly rozhodující pro výsledek řízení (srov. zejména Khan proti Spojenému království, cit. výše, § 35 a 37).

73. Soud však připomíná, že v trestním řízení se uplatňují zvláštní úvahy co do otázky použití důkazů získaných v rozporu s čl. 3. Použití takových důkazů (...) vždy vyvolává závažné otázky, pokud jde o spravedlnost řízení, a to i když připuštění těchto důkazů nebylo rozhodující pro zajištění odsouzení [viz İçöz proti Turecku (pros.), č. 54919/00, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 9. 1. 2003; Jalloh proti Německu, cit. výše, § 99 a 104; Göçmen proti Turecku, č. 72000/01, rozsudek ze dne 17. 10. 2006, § 73–74; Harutyunyan proti Arménii, č. 36549/03, rozsudek ze dne 28. 6. 2007, § 63; Gäfgen proti Německu, cit. výše, § 165].

74. Ve svém rozsudku ve věci Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království (č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. 1. 2012, § 264) Soud objasnil důvody

zákazu důkazů pořízených v důsledku mučení v systému Úmluvy a mezinárodního práva. (...):

„Mezinárodní právo, stejně jako obyčejové právo před ním, projevilo svůj jednoznačný nesouhlas s přijetím důkazů získaných mučením. Existují silné právní a morální důvody, proč tak učinilo.

Je pravdou, ... že jedním z důvodů zákazu je, že státy musí zaujmout neoblohmý postoj proti mučení tím, že vyloučí důkazy, které byly pořízeny tímto způsobem. Jak Soud konstatoval v rozsudku Jalloh proti Německu (cit. výše, § 105), připuštění důkazů získaných mučením by sloužilo pouze k nepřímé legitimizaci druhu morálně zavrženíhodného jednání, jež se autoři čl. 3 Úmluvy snažili zakázat.

Existují však další a stejně přesvědčivé důvody pro vyloučení důkazů získaných mučením. (...) Použití důkazu získaného mučením je vyloučeno, neboť je to ‚nespolehlivé, nespravedlivé, urážlivé vůči běžným standardům lidskosti a slušnosti a neslučitelné se zásadami, které by měly podněcovat soudní orgán usilující o výkon spravedlnosti‘. Soud se s těmito důvody ztotožňuje. Již v minulosti shledal, že výpovědi získané v rozporu s čl. 3 jsou zcela nespolehlivé (Söylemez proti Turecku, č. 46661/99, rozsudek ze dne 21. 9. 2006, § 122). Zkušenost totiž opravdu až příliš často ukazuje, že oběť mučení řekne cokoliv – pravdu či nikoliv – jako nejsnadnější způsob osvobození od mučení.

Zásadnější je, že žádný právní systém založený na zásadách právního státu nemůže připustit přijetí jakkoli spolehlivých důkazů, které byly získány tak barskou praxí, jako je mučení. Proces soudního řízení je základním kamenem právního státu. Důkaz získaný mučením tento proces nenapravitelně poškozuje. Nahrazuje zásady právního státu silou a poskvňuje pověst každého soudu, který důkaz připustí. Důkazy získané mučením jsou vyloučeny, aby byla chráněna integrita soudního procesu a v konečném důsledku i samotné zásady právního státu.“

75. Soud tedy ve věcech týkajících se špatného zacházení ze strany úředních osob již shledal, že přijetí výpovědí získaných v důsledku mučení nebo jiného špatného zacházení v rozporu s čl. 3 za účelem zjištění relevantních skutečností v trestním řízení činí řízení jako celek nespravedlivým. Je tomu tak bez ohledu na důkazní hodnotu svědectví a bez ohledu na to, zda bylo jejich použití rozhodující pro zajištění odsouzení obžalovaného (viz Gäfgen proti Německu, cit. výše, § 166 a odkazy v něm uvedené; Kaçiu a Kotorri proti Albánii, č. 33192/07 a 33194/07, rozsudek ze dne 25. 6. 2013, § 117; Cēsnieks proti Lotyšsku, č. 9278/06, rozsudek ze dne 11. 2. 2014, § 65–66; Ibrahim a další proti Spojenému království, č. 50541/08, 50571/08, 50573/08 a 40351/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. 9. 2016, § 254; Kormev proti Bulharsku, č. 39014/12, rozsudek ze dne 5. 10. 2017, § 81).

76. To platí rovněž pro použití skutečných důkazů získaných v přímém důsledku mučení (viz Gäfgen proti Německu, cit. výše, § 173). Přípuštění takových důkazů pořízených v důsledku jednání kvalifikovaného jako nelidské zacházení v rozporu s čl. 3, ale nedosahujícího závažnosti mučení, však poruší čl. 6 pouze tehdy, pokud se prokáže, že porušení čl. 3 mělo vliv na výsledek řízení proti žalovanému, tj. že to mělo dopad na jeho odsouzení nebo trest (ibid, § 178).

77. Tyto zásady se uplatní nejen tehdy, když je oběť zacházení v rozporu s čl. 3 skutečně obžalovaný, ale rovněž v případě, kdy se jedná o třetí osoby [viz Harutyunyan proti Arménii, cit. výše, § 64; Huseyn a další proti Ázerbájdžánu, č. 35485/05, 45553/05, 35680/05 a 36085/05, rozsudek ze dne 26. 7. 2011, § 202; Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království, cit. výše, § 263 a 265; El Haski proti Belgii, č. 649/08, rozsudek ze dne 25. 9. 2012, § 87; Urazbajev proti Rusku, č. 13128/06, rozsudek ze dne 8. 10. 2019, § 61].

(b) Použití výše uvedených zásad na projednávanou věc

78. V projednávané věci stěžovatel tvrdí, že trestní řízení vedené proti němu bylo nespravedlivé, a to z toho důvodu, že soud připustil mezi důkazy informace získané od třetí osoby, K. G., jež byly pořízeny v důsledku špatného zacházení, kterému byl K. G. vystaven soukromými osobami, členy zločinecké skupiny.

79. Soud konstatuje, že konkrétní soubor skutkových okolností v projednávané věci se liší od skutkových okolností v řadě věcí, které jej vedly k formulaci pravidla, podle něhož přijetí výpovědí, jež byly získány v důsledku mučení nebo jiného špatného zacházení v rozporu s čl. 3, činí trestní řízení jako celek nespravedlivé (viz body 74–75 a 77 výše). Společným znakem všech těchto věcí bylo zapojení úředních osob do získávání napadených výpovědí obviněného nebo třetí strany.

80. Otázka, jež před Soudem dosud nevyvstala, je tedy, zda se výše uvedené pravidlo může použít na projednávanou věc, v níž byly informace pořízené od třetí osoby v důsledku špatného zacházení ze strany soukromých osob, i v případě, že neexistují žádné důkazy o zapojení nebo souhlasu úředních osob.

81. Při posuzování této otázky musí Soud nejdříve určit, zda informace získané od K. G. proti jeho vůli lze považovat za pořízené v důsledku špatného zacházení zakázaného čl. 3.

82. Soud podotýká, že zacházení, kterému byl K. G. podroben ze strany členů zločinecké skupiny (...), a zranění, která utrpěl, byla popsána v rozsudku prvostupňového soudu (...). Pokud jde o zacházení s K. G., vnitrostátní soudy ho opakovaně popisovaly jako „mučení“ nebo „útok“ (...).

83. S ohledem na tento postoj vnitrostátních soudů Soud nepovažuje za ne-

zbytné určovat, zda zacházení, kterému byl K. G. vystaven, může být považováno za mučení ve smyslu čl. 3.

84. V každém případě dle materiálů, jež má Soud k dispozici, zejména pak dle rozsudku prvostupňového soudu, není žádné pochybnosti o tom, že zacházení s K. G. dosáhlo nezbytné minimální úrovně závažnosti pro to, aby spadalo do rozsahu čl. 3 Úmluvy (viz Jalloh proti Německu, cit. výše, § 106). Soud proto shledal, že informace získané od K. G. byly získány v důsledku špatného zacházení ze strany soukromých osob (...) a že pozitivní povinnost státu vyplývající z čl. 3 se na toto špatné zacházení vztahuje (viz judikatura uvedená v bodech 65–67).

85. Pokud jde o stížnost stěžovatele podle čl. 6 odst. 1, Soud podotýká, že státní zastupitelství se v rámci řízení proti stěžovateli opíralo o přepis zaznamenaných tvrzení K. G. Prvostupňový soud připustil napadený přepis jako důkaz a odkazoval na něj při provádění skutkových zjištění a v rozhodování o vině stěžovatele (...).

86. Ve svém řádném a mimořádném opravném prostředku stěžovatel zpochybnil použití napadeného přepisu prohlášení K. G., neboť byla vynucena mučením, a jako taková neměla žádnou průkaznou hodnotu (...). Odvolací soud v Krakově námitku zamítl, přičemž mimo jiné uvedl, že § 171 odst. 5 a 7 trestního řádu, jež zakazuje použití svědectví získaných donucením jako důkazu, se vztahuje výlučně na orgány, které vedou řízení, a nedopadá na jednání soukromých osob. Dále uvedl, že zpochybněné důkazy byly získány v souladu se zákonem policíí a nebyly opatřeny pro účely řízení proti stěžovateli.

87. Soud však poznamenává, že odvolací soud se věcně nevyjádřil k stěžovatelovu argumentu ohledně pořízení napadené nahrávky v důsledku špatného zacházení a související otázky nevěrohodnosti takového typu důkazu – čili argumentu ve své podstatě vznesenému podle čl. 3.

88. Soud již dospěl k závěru, že výroky K. G. byly zaznamenány v době, kdy byl vystaven špatnému zacházení, na které dopadá čl. 3 (viz bod 84 výše). Připomíná, že použití důkazů získaných v důsledku porušení čl. 3 (bez ohledu na to, zda je zacházení klasifikováno jako mučení, nelidské nebo ponižující zacházení) má za následek, že řízení je jako celek automaticky nespravedlivé, a tudíž došlo k porušení čl. 6. Je tomu tak bez ohledu na důkazní hodnotu důkazu a bez ohledu na to, zda bylo jeho použití rozhodující pro zajištění odsouzení obžalovaného (viz Gäfgen proti Německu, cit. výše, § 166 a 173 a judikatura uvedená v bodech 74–75 a 77 výše).

89. Podle Soudu je výše uvedená zásada stejně použitelná na připuštění důkazů získaných v důsledku špatného zacházení od třetí strany v rozporu se zákazem podle čl. 3, pokud toto špatné zacházení způsobily soukromé osoby bez ohledu na klasifikaci tohoto zacházení.

90. V projednávané věci odvolací soud souhlasil s použitím informací získaných od K. G. jako důkazu. Jak konstatoval Soud výše, ty byly pořízené v rozporu s absolutním zákazem špatného zacházení, jenž je zaručen v čl. 3. Odvolací soud tím tudíž nevzal do úvahy důsledky svého rozhodnutí z hlediska stěžovatelova práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Nejvyšší soud pak odmítl dovolání stěžovatele jako zjevně neopodstatněné a pro své rozhodnutí neposkytl žádné odůvodnění.

91. Soud proto shledává, že přípuštění napadeného přepisu jako důkazu v trestním řízení proti stěžovateli způsobilo, že je řízení v rozporu s čl. 6 odst. 1 jako celek nespravedlivé.

(...)

93. V důsledku toho došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. jednomyslně *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. pěti hlasy proti dvěma *rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy;

(...)

(Zpracovali JUDr. Petr Angyalossy, Ph. D. a Mgr. Livia Ivánková)

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.

Ročně vycházejí 4 čísla. Cena základního předplatného je 1 190 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com

Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s., U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce: CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Tisk:

SERIFA®

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU.